

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
Public participation in community development Mae Tan
Subdistrict Municipality Tha Song Yang District
Tak Province

รวีโรจน์ จันทริมา

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
ปีการศึกษา 2568

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน
อำเภอท่าสองยางจังหวัดตาก
Public participation in community development Mae Tan
Subdistrict Municipality Tha Song Yang District
Tak Province

รวีโรจน์ จันทริมา

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
ปีการศึกษา 2568

ชื่อเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋าน
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
ผู้วิจัย นายวีโรจน์ จันทริมา
ชื่อปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบ

Nittaya W

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วงศ์ยศ)

[Signature]

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ พันธุ์งาม)

Sam Sam

..... กรรมการและเลขานุการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.รุ่งฤดี รัตน์ชัยศิลป์)

คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก อนุมัติให้รายงานการ
ค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

[Signature]

..... คณบดี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ พันธุ์งาม)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากหลายท่านที่มีส่วนสำคัญต่อการศึกษา ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งฤดี รัตนชัยศิลป์ และ ดร.ณรงค์ ทมเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานจนสำเร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่านที่ให้คำปรึกษา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม ดร.เบญจ พงษ์ธรรม และ นายธเนศ เลิศวิสัย ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ประชาชนในตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ที่สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และวางรากฐานสำคัญในการศึกษาของข้าพเจ้า รวมถึงท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามในที่นี้ ที่ได้มีส่วนสนับสนุนและให้คำแนะนำอันทรงคุณค่าต่อการวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณทุกท่านอีกครั้ง ด้วยความเคารพอย่างสูง

รวีโรจน์ จันทริมา

ชื่อเรื่อง : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ผู้วิจัย : นายวีโรจน์ จันทริมา

ชื่อปริญญา : รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งฤดี รัตนชัยศิลป์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ดร.ณรงค์ ทมเจริญ

ปีที่สำเร็จการศึกษา : 2568

สถาบัน : สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปรียบเทียบปัจจัยประชากรศาสตร์กับมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ในด้าน เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ ช่วงรายได้และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

ประชากรที่ใช้ศึกษาได้แก่ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในพื้นที่ของ เทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 2,824 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 351 คน ตามวิธีการสุ่มของยามาเน ดำเนินการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนประชากรของหมู่ที่ 1 และ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยางจังหวัดตาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์และด้านการประเมินผล โดยใช้แบบสอบถามมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น วิเคราะห์สมมุติฐานโดยใช้สถิติ One-Way ANOVA

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการรับผลประโยชน์มีระดับการมีส่วนร่วมสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการปฏิบัติการ และด้านการตัดสินใจ ส่วนด้านการประเมินผลมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด การเปรียบเทียบความแตกต่างตามปัจจัยประชากรศาสตร์ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้และการศึกษาสูงมีการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ สูงกว่า ในขณะที่เพศ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาชุมชน, แม่ต๋่าน, ท่าสองยาง, ตาก

Title : Public participation in community development Mae Tan Subdistrict Municipality Tha Song Yang District Tak Province

Author : Raweeroj Juntrima

Degree : Master of Political Science

Advisor : Asst.Prof. Dr.Runurudee Rattanachaisilp

Co-Advisor : Dr.Narong Thomcharoen

Graduated Year : 2025

Institute : Pacific Institute of Management Science

Abstract

This study aimed to investigate the level of public participation and compare demographic factors with public participation in self-community development in the Mae Tan Subdistrict Municipality, Tha Song Yang District, Tak Province. The demographic factors considered were gender, age, marital status, education level, occupation, income range, and household size.

The population included 2,824 residents registered and living in the Mae Tan Subdistrict Municipality area. A sample of 351 respondents was selected using Yamane's formula and stratified random sampling proportional to the populations of Village 1 and Village 2. The data collection tool was a questionnaire comprising three sections: (1) general information about respondents, (2) public participation in community development categorized into four aspects decision-making, implementation, benefit-sharing, and evaluation using a 5-point rating scale, and (3) suggestions and comments. Hypotheses were tested using One-Way ANOVA.

The results showed that the overall level of public participation was at the highest level. Benefit-sharing had the highest level of participation, followed by implementation and decision-making, while evaluation had the lowest level of participation. Comparing demographic factors, age, education level, occupation, and monthly income significantly influenced public participation ($p < 0.05$). Specifically, groups with higher income and education levels demonstrated higher participation in various aspects. In contrast, gender, marital status, and household size did not significantly affect participation at a 95% confidence level.

Keywords: Public Participation, Community Development, Mae Tan, Tha Song Yang, Tak

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	3
1.5 กรอบแนวคิดที่ในการวิจัย.....	3
1.6 ขอบเขตงานวิจัย.....	3
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.8 นิยามศัพท์.....	4
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์.....	6
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน.....	7
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่.....	28
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	28
2.5 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน.....	30
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	34
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	36
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	38
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	39
4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาล ตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยางจังหวัดตาก.....	44
4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....	50
บทที่ 5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	69
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	69
5.2 อภิปรายผล.....	72
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	75
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	80
ประวัติผู้วิจัย	105

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 จำนวนประชากรแยกตามเพศ และจำนวนครัวเรือนของเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน.....	33
3.1 จำนวนตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน.....	38
4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	39
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน.....	42
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่านด้านการตัดสินใจ.....	42
4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่านด้านการปฏิบัติการ.....	44
4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่านด้านการรับผลประโยชน์.....	46
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่านด้านการประเมินผล.....	47
4.7 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่านอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามเพศ.....	48
4.8 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่านอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามช่วงอายุ.....	49
4.9 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามช่วงอายุ ในภาพรวมด้วยวิธี Fisher's LSD.....	50
4.10 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามช่วงอายุ ในด้านการตัดสินใจ ด้วยวิธี Fisher's LSD.....	51
4.11 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามช่วงอายุ ในด้านการปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD.....	52
4.12 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามช่วงอายุ ในด้านการรับผลประโยชน์ด้วยวิธี Fisher's LSD.....	53
4.13 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามช่วงอายุ ในด้านการประเมินผลด้วยวิธี Fisher's LSD.....	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

[illegible]

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.26 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามอาชีพในด้าน การปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD.....	67
4.27 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....	68

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	4
2.1 องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน.....	21
2.2 เป้าหมายของการพัฒนาคน.....	22

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอดีตมุ่งเน้นไปที่การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ภายใต้ความเชื่อว่าการเติบโตของเศรษฐกิจจะนำไปสู่รายได้ที่เพิ่มขึ้นและปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น แต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เน้นปริมาณได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญหลายอย่าง เช่น ความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม นำไปสู่ผลลัพธ์ของการพัฒนาในอดีตที่ตัดสินได้ว่า “เศรษฐกิจเจริญแต่สังคมมีปัญหา และการพัฒนาไม่ยั่งยืน” ความเจริญทางเศรษฐกิจจะไม่สามารถยั่งยืนได้หากไม่พิจารณาถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและมีเหตุผล เพื่อตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ การจัดการและคุ้มครองระบบนิเวศน์ให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์ที่รวดเร็วและซับซ้อน จำเป็นต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างระบบต่าง ๆ ในประเทศให้มีศักยภาพแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ สร้างฐานความรู้ที่เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ พร้อมทั้งกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมของประชากร ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์ เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน การเสริมสร้างธรรมาภิบาลที่ดีในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนสามารถอยู่รอดในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรีและภาคภูมิ (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, 2562)

การพัฒนาชุมชนเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลที่มุ่งเน้นปรับปรุงคุณภาพชีวิตและมาตรฐานการครองชีพของประชากรให้เป็นไปอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม ภายใต้นโยบายของกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชนมีหน้าที่ดำเนินการตามหลากหลายภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การสนับสนุนการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการวางแผนและพัฒนายุทธศาสตร์ชุมชน เพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น เพื่อที่จะเพิ่มความมั่นคงและเสถียรภาพให้กับชุมชนรากฐาน โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมการศึกษาและการวิจัย และการฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สร้างความรู้และความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการพึ่งพาตนเอง มีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้าถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์และส่งต่อ รวมทั้งมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างความเข้าใจและคุณค่าร่วมกัน การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ที่ช่วยให้ประชาชนได้ร่วมกำหนดทิศทางและเลือกวิธีการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการและสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเกิดผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังช่วยเพิ่มความโปร่งใสและเป็นธรรมในกระบวนการพัฒนา ช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และสร้างความมั่นคงทางสังคมที่รองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีศักยภาพ (กรมพัฒนาชุมชน, 2558)

ในยุคปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาถือเป็นหัวใจหลักของนโยบายรัฐบาล เริ่มต้นจากการให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การระดมความคิดในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบผลงาน จนถึงการรับประโยชน์จากผลของโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินไป แนวทางนี้ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและรับผิดชอบในการบริหารจัดการสาธารณะ และเป็นการสร้างกระบวนการรับฟังเสียงของประชาชนให้มีส่วนร่วม แต่อุปสรรคที่ผ่านมา เช่น ความไม่เข้าใจในบทบาทและสิทธิของตนเอง ทำให้การเข้าร่วมของประชาชนไม่เกิดผลอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงพยายามผลักดันให้ชุมชนมีการบริหารจัดการที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เช่น การร่วมกันระดมความคิด, การร่วมกันวางแผน, การร่วมกันดำเนินกิจกรรม, และการร่วมกันรับผิดชอบ นโยบายเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง สร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาไปอย่างยั่งยืนได้ (สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนถือเป็นกลยุทธ์สำคัญของนโยบายรัฐบาลปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การระดมความคิด การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบผลงานและการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมที่ดำเนินไป แนวทางนี้มุ่งเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการสาธารณะ เป็นการสร้างกระบวนการรับฟังเสียงของประชาชนให้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน อย่างไรก็ตาม การขาดความเข้าใจในบทบาทและสิทธิของตนเองเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เกิดผลอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงพยายามผลักดันให้ชุมชนมีการบริหารจัดการที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เช่น การร่วมกันระดมความคิด การร่วมกันวางแผน การร่วมกันดำเนินกิจกรรม และการร่วมกันรับผิดชอบ นโยบายเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง สร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาไปอย่างยั่งยืนได้ การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จะช่วยให้เห็นถึงปัญหาและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาที่มีความโปร่งใสและเป็นธรรม โดยการศึกษาจะตรวจสอบอุปสรรค วิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างเต็มที่ และสำรวจวิธีการที่ชุมชนสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ทำให้การพัฒนาชุมชนไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความสามารถในการจัดการทรัพยากรและปัญหาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

1.2 คำถามการวิจัย

1. ประชาชนในชุมชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก อยู่ในระดับใด
2. ประชาชนที่มีปัจจัยประชากรศาสตร์ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก แตกต่างกันหรือไม่

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยประชากรศาสตร์กับมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

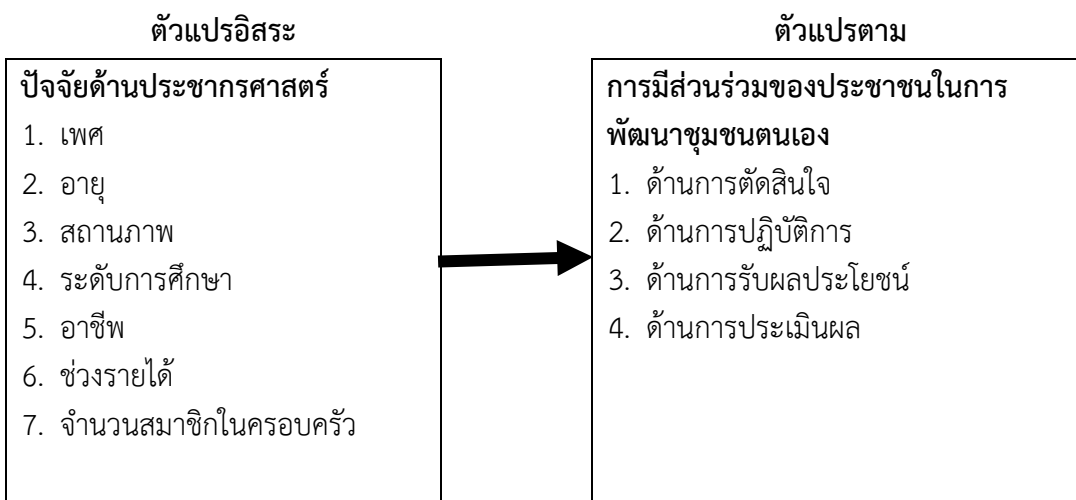
1.4 สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก” มีสมมติฐานการวิจัยคือ

ประชาชนที่มีปัจจัยประชากรศาสตร์ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก แตกต่างกัน

1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากในครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งวิจัยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 2,824 คน (สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน, 2566)

ระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือน ธันวาคม 2567

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
2. เพื่อทราบถึงปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตนเอง เขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายและการวางแผนพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาตามความจริงและความสามารถของชุมชน

1.8 นิยามศัพท์

ในการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

1. **การมีส่วนร่วมของประชาชน** หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีโอกาสเข้าร่วมให้ความเห็น และมีบทบาทในการตัดสินใจหรือดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหรือการจัดการในชุมชนของตนเอง
2. **การพัฒนาชุมชน** หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน
3. **ธรรมาภิบาล** หมายถึง แนวทางหรือกระบวนการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ซึ่งประกอบด้วยความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมและความเป็นธรรม เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม
4. **การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ** หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ได้มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการเลือกทางเลือกต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เช่น การเลือกโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการในชุมชน
5. **การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ** หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ในกระบวนการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมที่ถูกพัฒนาขึ้น รวมถึงการเข้าร่วมในการดำเนินงานจริง เช่น การทำงานอาสาสมัคร หรือการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร
6. **การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์** หมายถึง วิธีที่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ได้รับประโยชน์จากผลลัพธ์ของการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การเพิ่มรายได้ หรือผลประโยชน์ทางสังคม เช่น การปรับปรุงคุณภาพชีวิตหรือสภาพแวดล้อม

7. **การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล** หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ในกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินไป ช่วยให้เกิดการตรวจสอบความโปร่งใสและรับผิดชอบในการจัดการของชุมชน

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของชาติพันธุ์ที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.5 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์

2.1.1 ความหมายของลักษณะทางประชากรศาสตร์

ปราโมทย์ ประสาทกุล (2543) กล่าวถึง ทฤษฎีประชากรศาสตร์ ว่าเป็นการศึกษาที่วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในหลายมิติ คำว่า "Demography" มีที่มาจาก "Demo" หมายถึง "People" และ "Graphy" หมายถึง "Writing Up" หรือ "Description" หมายถึงวิชาที่บันทึกและอธิบายลักษณะของประชากร ทั้งนี้ประชากรศาสตร์จะครอบคลุมถึงลักษณะต่างๆ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งรวมไปถึงอาชีพ รายได้ และเชื้อชาติ เป็นต้น

วิชวัชร งามละม่อม (2558) กล่าวว่า ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ คือ ความแตกต่างของบุคลากรในหลายด้านเช่น เพศ อายุ สถานภาพส่วนตัวและอายุการทำงาน ซึ่งสะท้อนถึงประวัติของแต่ละบุคคลจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละหน่วยงานหรือองค์กร บุคคลเหล่านี้อาจมีลักษณะการแสดงออกและพฤติกรรมที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับความแตกต่างในประวัติและภูมิหลังทางประชากรศาสตร์ของพวกเขา

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2550) อธิบายว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยอายุ เพศ รายได้ และการศึกษา เป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สำคัญและสามารถวัดได้ง่าย ลักษณะเหล่านี้มีความสำคัญ เนื่องจากมีความเฉพาะเจาะจงและสามารถวัดผลได้อย่างชัดเจน เหล่านี้สามารถตอบสนองและปรับตัวตามลักษณะต่างๆ ของประชากร นอกจากนี้ คนที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ที่ต่างกันมักมีลักษณะทางจิตวิทยาที่ต่างกัน ทำให้มีการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อความเข้าใจในพฤติกรรมของตลาดที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2 เกณฑ์ทางประชากรศาสตร์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2550) แบ่งเกณฑ์และให้ความหมายของเกณฑ์ทางประชากรศาสตร์ ดังนี้

- 1) เพศ (Sex) เป็นลักษณะทางชีววิทยาที่แบ่งคนเป็นชายและหญิงตามลักษณะทางกายภาพและพันธุกรรม ซึ่งมีผลต่อหลากหลายมิติของชีวิตทั้งพฤติกรรม วิธีการดำรงชีวิต ความคิดเห็นและแนวทางการมีส่วนร่วมในสังคม

2) อายุ (Age) หมายถึง ระยะเวลาชีวิตที่ผ่านมาของบุคคลนับตั้งแต่เวลาเกิดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีผลกระทบต่อความต้องการ พฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในสังคม

3) การศึกษา (Education) หมายถึง ระดับของการได้รับความรู้และทักษะที่บุคคลได้รับผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งอาจรวมถึงการศึกษาในโรงเรียน การฝึกอบรมหรือการศึกษาด้วยตนเอง

4) สถานะทางสังคม-เศรษฐกิจ (Socio-Economic Status) หมายถึง การประเมินระดับความสามารถทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคมของบุคคลหรือครัวเรือน ปัจจัยที่รวมถึงรายได้ อาชีพ ระดับการศึกษาและการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ อาจถูกพิจารณาเพื่อกำหนดสถานะทางสังคม-เศรษฐกิจ

5) ศาสนา (Religion) หมายถึง ระบบความเชื่อและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และการตัดสินใจของบุคคลในชุมชน ศาสนาอาจมีผลต่อค่านิยม และแนวคิดเกี่ยวกับความถูกต้องในการดำเนินชีวิต

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ครอบคลุมการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในหลายมิติ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานะทางสังคม-เศรษฐกิจ และศาสนา ซึ่งล้วนมีผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ และวิธีการมีส่วนร่วมในสังคมของบุคคล ลักษณะเหล่านี้สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินและวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของแนวทางการพัฒนาชุมชน รวมถึงช่วยในการตั้งสมมติฐานและกำหนดยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองความต้องการและสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ในปีพ.ศ.2491 ได้มีการประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาอาณานิคมที่ เมืองเคมบริดจ์ ได้มีมติให้ใช้คำว่า การพัฒนาชุมชน แทนคำว่า การศึกษามวลชนและได้ให้คำจำกัดความว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง ขบวนการ (Movement) ที่กำหนดขึ้น เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนรวมให้ดีขึ้น โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและหากเป็นไปได้ก็ด้วยความคิดริเริ่มของชุมชนเอง แต่ถ้าความคิดริเริ่มเช่นนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้ ก็จำเป็นต้องใช้เทคนิคเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่ม เพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อขบวนการนี้อย่างจริงจัง การพัฒนาชุมชนครอบคลุมไปถึงการทำให้ดีขึ้นในทุกรูปแบบ

ในทศวรรษที่ 1950 ผู้นำอเมริกันมีความเชื่อว่าประเทศกำลังพัฒนาในโลกเสรีทั้งหลายกำลังตกอยู่ภายใต้การรุกรานของลัทธิคอมมิวนิสต์ การให้การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารนั้นเป็นเรื่องจำเป็น แต่ไม่เพียงพอที่จะดำรงนโยบายต่างประเทศของอเมริกาได้ การพัฒนาชุมชนของอเมริกาจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อความมั่นคงของประเทศและประชาธิปไตย ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วก็คือเครื่องมือที่แฝงด้วยนโยบายต่างประเทศในระยะยาวของอเมริกานั้นเอง ซึ่งภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดยุติลง ได้เกิดภาวะความยากจน ไม่รู้หนังสือและโรคภัยไข้เจ็บขึ้นในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งนานาประเทศได้ให้ความสนใจต่อปัญหานี้ ประกอบกับองค์การสหประชาชาติได้กำเนิดขึ้นมาเพื่อป้องกันมิให้คนรุ่นหลังต้องเผชิญกับความโหดร้าย ทารุณของสงครามอีก ภารกิจสำคัญขององค์การสหประชาชาติในขณะนั้น คือการเยียวยาบาดแผลอันเป็น

ผลจากภัยสงคราม ดูแลเด็กไร้บ้าน ขาดอาหารและพิการ วิธีการหนึ่งท้องคการสหประชาชาตินำมาใช้ คือขบวนการพัฒนาชุมชน โดยเริ่มงานในปีค.ศ.1950 ประเด็นสำคัญในความหมายของการพัฒนาชุมชนขององค์การสหประชาชาติ ก็คือการเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) ระหว่างรัฐบาลกับท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดการพัฒนาชุมชนขององค์การสหประชาชาตินับได้ว่ามีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานในประเทศต่าง ๆ มากพอสมควร (ปาริชาติ วลัยเสถียร, ม.ป.ป. : 7-8)

คำว่า การพัฒนาชุมชนได้รับความนิยมและแพร่หลายไปทั่วโลก เมื่อองค์การสหประชาชาติให้การยอมรับ โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมาย หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนขึ้นเพื่อใช้ร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก และที่สำคัญคือการท้องคการสหประชาชาติกำหนดให้ระหว่างปี ค.ศ.1960-1969 เป็นทศวรรษแห่งการพัฒนา และเมื่อครบกำหนดแล้วยังได้มีการกำหนดเพิ่มเติมให้ ปีค.ศ.1970-1979 เป็นทศวรรษที่สองแห่งการพัฒนาติดต่อกันอีกด้วย จึงทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นที่ ยอมรับอย่างกว้างขวางและนิยมนำมาใช้กันโดยทั่วไปในปัจจุบัน (วรุฒิ โรมรัตนพันธ์, ม.ป.ป. : 8) ส่วนประเทศไทยในฐานะสมาชิกขององค์การสหประชาชาติก็ได้้นำแนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชน มาใช้ด้วยเช่นกัน

เกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของการพัฒนาชุมชนในประเทศไทยนั้น ปาริชาติ วลัยเสถียร (ม.ป.ป. : 12-13) ได้ให้คำอธิบายไว้เอาไว้ว่า ความคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนได้มีการริเริ่มขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทยที่ได้ประกาศใช้แผนบูรณชนบท เมื่อ 1 เมษายน 2485 โดยมุ่งหวังให้ราษฎรไทยเป็นพลเมืองดี มีที่ดินทำกินและมีการครองชีพที่ดีขึ้น แต่ในหลักการที่กำหนดนั้นเป็นการพัฒนาวัตถุเป็นหลักและมีการดำเนินการไปได้ประมาณ 2 ปี เพราะขาดหลักวิชาการและไม่ได้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ประกอบกับเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ 2) ทำให้ประเทศต้องตกอยู่ในภาวะของสงคราม ภายหลังเมื่อสงครามสิ้นสุดลง รัฐบาลได้รื้อฟื้นโครงการบูรณชนบทขึ้นมาอีกครั้ง โดยใช้แผนการบูรณชนบทปี 2485 เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการพัฒนา และได้แผนการบูรณชนบทนี้ ได้มีคณะกรรมการบูรณชนบทเกิดขึ้นในทุกท้องถิ่นที่อยู่นอกเขตเทศบาล แต่ทว่าแผนการนี้กระทรวงมหาดไทยได้สั่งระงับเสียในปี 2496 เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากสภาผู้แทนราษฎร

ต่อมาในปี 2497 กรมประชาสงเคราะห์ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารวิเทศกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการสนับสนุนส่งเสริมเจ้าหน้าที่ไปศึกษาดูงานการพัฒนาท้องถิ่นในประเทศอินเดียและพม่า เมื่อกลับมาจึงได้เสนอรายงานและร่างโครงการ จนได้โครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อนำเสนอรัฐบาล ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบอนุมัติให้ใช้เป็นโครงการพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2499 ซึ่งนับได้ว่าการพัฒนาท้องถิ่นได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังขึ้นมาแล้วเป็นครั้งแรก

ในปี 2498 ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติผ่านทางสำนักงาน UNESCO จัดตั้งโครงการมูลสารศึกษา (Fundamental Education) ขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อผลิตบุคลากรออกไปพัฒนาชนบทเรียกว่า “สาระนิเทศ” ซึ่งต่อมาได้โอนไปขึ้นอยู่กับสำนักงานพัฒนาการท้องถิ่น กรมมหาดไทย เมื่อเดือนสิงหาคม 2502

จากนั้นในปี 2502 องค์การสหประชาชาติ (UN) จัดให้มีการประชุมสัมมนานักบริหารการพัฒนาท้องถิ่นขึ้นในประเทศไทย ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียจำนวน 6 ประเทศภายหลัง

การประชุมสัมมนาเสร็จส่งผลให้มีการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำนักงานอิสระขึ้นตรงต่อ กรมมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2502 และกลายเป็นส่วนการพัฒนาท้องถิ่นไทย เมื่อปี 2503 จากนั้นได้จัดตั้งขึ้นเป็นกรมการพัฒนาชุมชน เมื่อปี 2504 และได้จัดให้มีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท หรือ รพช. ขึ้นเมื่อปี 2507

2.2.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนได้มีกำเนิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันมานานแล้ว และจากการที่การพัฒนาชุมชนได้ถูกนำมาใช้และรับการยอมรับอย่างแพร่หลายจึงได้มีองค์การ หน่วยงานและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน ดังนี้

ที่ประชุมสัมมนาของผู้เชี่ยวชาญเรื่อง การบริหารและการปกครองประเทศในทวีปแอฟริกา ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1948 ไว้ว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน เกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชน ถ้าหากประชาชนไม่เกิดความคิดริเริ่มก็ใช้เทคนิควิธีการกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างแท้จริง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526 : 10)

องค์การสหประชาชาติ (UN. 1955: 6) ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

กรมการพัฒนาชุมชน (2527: 1) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2517: 1) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่าเป็นขบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ยั่วยุและส่งเสริมประชาชนในชนบทให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น และเสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการดูแลตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526 : 10) อธิบายว่า การพัฒนาชุมชน คือการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ (สภาพที่ไม่พึงปรารถนาไม่ดั่งใจ) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพที่พึงปรารถนาที่ดั่งใจหรือเจริญ) กล่าวคือเป็นการจูงใจเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่าง ๆ ในชุมชน จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้กล่าวโดยสรุปการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการวางแผน (Planned Community Change)

สนธยา พลศรี (2547 : 49) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาคนและกลุ่มคนในชุมชน ให้มีศักยภาพเพียงพอและร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน ตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

โกวิท พวงงาม (2553 : 132) ได้ทำการสรุปประมวลความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process) และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (Planned and Structured Change) หรือมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมายที่แน่นอน (Ultimate Goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐ และภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การศึกษาเรียนรู้ สุขภาพอนามัย วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ในขณะเดียวกันยังอาจหมายถึงการเรียนรู้และการดำรงไว้ซึ่งทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ชุมชนมีมาตั้งแต่เดิม คือภูมิปัญญา ระบบนิเวศ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม ชาติพันธุ์ ศาสนาและภาษา อีกด้วย

จากความหมายดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐ และองค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

การกำหนดความหมายของคำว่า การพัฒนาชุมชนนั้นมี 2 แนวทาง คือแนวทางแรก เป็นการนำคำว่า “การพัฒนา” กับคำว่า “ชุมชน” มารวมกันแล้วกำหนดความหมายขึ้นใหม่ แนวทางที่สอง ถือว่า การพัฒนาชุมชนเป็นคำเดียวกัน มีความหมายเฉพาะตัวเอง (ซึ่งมีความหมายไม่แตกต่างกัน) เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนนี้ มีผู้คนจำนวนมากมีความเข้าใจว่า มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “การพัฒนา” และนำมาใช้แทนกันอยู่เสมอซึ่งไม่เป็นการถูกต้อง เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะในตัวเองและมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนด้วยวิธีการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ ส่วนคำว่า “การพัฒนา” เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้กันทั่วไปและใช้ประกอบกับคำอื่น โดยไม่มุ่งเน้นที่ตัวคนในชุมชนเท่านั้น เช่น การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาชนบทการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาคมนาคมสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาชุมชนแตกต่างกับการพัฒนาเหล่านี้อย่างชัดเจน การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่สามารถนำไปช่วยในการดำเนินงานพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนให้มีความพร้อมที่จะรองรับกิจกรรมการพัฒนาเหล่านั้นได้นั่นเอง (สนธยา พลศรี, 2547 : 49)

ความเจริญเติบโต โดยเน้นความเจริญเติบโต ทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญเช่น ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้นรายได้ประชาชาติเพิ่มมากขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น สรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการทางสังคม ที่ผลิตผลออกมาในรูปซึ่งสามารถวัดได้ด้วยเกณฑ์ ทางเศรษฐศาสตร์

2.2.2 แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นให้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่สมาชิกในชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของกลุ่มหรือชุมชนมีมากขึ้น เกิดมีผู้นำ ผู้ตาม ผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครองเพิ่มมากขึ้น มีกลุ่มที่เจริญกว่าและกลุ่มผู้ด้อยกว่า ดังนั้นเมื่อเกิดมีกลุ่มในลักษณะที่สัมพันธ์กันมากขึ้น จึงทำให้ต้องมีการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละฝ่าย จึงทำให้เกิดมีแนวความคิดในการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน

ในชุมชน ซึ่งจิรพรรณ กาญจนจิตรา (2523: 5-6) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดมูลฐานอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องช่วยตนเองในรูปแบบของแรงงาน วัสดุและทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเองหากเกินความสามารถ รัฐบาลจึงจะให้การสนับสนุนตามสมควร เช่น ความช่วยเหลือด้านวิชาการงบประมาณ เป็นต้น ความช่วยเหลือจากภายนอกจึงมีความจำเป็นที่จะเข้ามาแก้สถานการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ว่าจะช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองไปได้ตลอดรอดฝั่ง

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ ปัญหาของชุมชนหรือประเทศไม่อาจแก้ไขได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องเป็นการประสานการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นการประสานวิธีการหลายวิธีและหลายด้าน หากเราศึกษาปัญหาของชุมชนอย่างละเอียดจะพบว่าปัญหาของชุมชนนั้นมีสาเหตุหลายประการ ฉะนั้นจึงต้องดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ พร้อมกันไป เช่น การยกระดับการครองชีพของประชาชน จะต้องพัฒนาทางด้านทักษะการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม การวางแผนครอบครัว เป็นต้น การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนจึงต้องหยิบยกปัญหาของชุมชนนั้นมาพิจารณาอย่างละเอียด และต้องระลึกว่าปัญหาหนึ่งจะเกี่ยวกันหรือกระทบไปยังอีกปัญหาหนึ่งหรือหลายปัญหาเสมอ ดังนั้นโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนดขึ้นมาจะต้องเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้หลายปัญหา

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ (มิได้หมายความว่า นโยบายชาติเป็นตัวกำหนดนโยบายท้องถิ่น แต่หมายถึง กิจกรรมในท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินนโยบายชาติ) การสนับสนุนจากรัฐบาลในที่นี้คือด้านวัสดุ กำลังคน ฉะนั้นการดำเนินงานของท้องถิ่นใดเป็นเอกเทศปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของชาติ ย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเท่าที่ควร

จะเห็นได้ว่าแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนถือได้ว่าเป็นสำคัญที่จะช่วยให้ นักพัฒนาสามารถทำงานร่วมกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ ผู้ที่ทำงานจะต้องมีความเข้าใจในแนวความคิดในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดีเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังจำเป็นต้องพิจารณาแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. คนมีความสำคัญมากที่สุด (Man is a Most Important) การพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพหรือพลังความสามารถของคน เพราะการดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาหรือการเสื่อมถอยของชุมชนขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้วย การพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชน ร่วมกันสร้างมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือคุณภาพชีวิตที่ดีมีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) การพัฒนาชุมชนเป็นการให้คนในชุมชนได้เข้ามาศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนนั่นเอง

3. การพึ่งตนเองของชุมชน (Self-Reliance) จากแนวความคิดที่เชื่อในศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชน แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่า การเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้น ทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

4. การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองให้มากขึ้นและให้ได้มากที่สุด โดยมีรัฐเป็นผู้คอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในส่วนที่เกิดขีดความสามารถของประชาชนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

5. การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้คุ้มค่า (Community Natural Resources Utilize) ผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนโดยอ้อมเกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้น ดังนั้นจึงต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ พุทธทางสังคมและทรัพยากรต่าง ๆ ไม่พึ่งพาชุมชนอื่น ๆ ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพราะแต่ละชุมชนต่างก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากร เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองเช่นเดียวกัน

6. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน (Initiative) แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนเชื่อมั่น ในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการไม่ใช่ว่ากำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและรับผิดชอบ หน่วยงานนอกชุมชนอื่น ๆ เป็นหน่วยที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษากับคนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า “คิดเป็นทำเป็น” จนสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง

7. ความต้องการของชุมชน (Felt-Needs) จากความเชื่อข้อที่ว่า คนมีศักยภาพและความสามารถในการพัฒนา แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้น ทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ตามความต้องการของชุมชนเอง

8. ขีดความสามารถของชุมชนและของรัฐบาล (Community and Government) การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัด ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณและระบบการบริหาร ส่วนชุมชนก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่งตนเองให้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อย รัฐก็ให้การสนับสนุนมากขึ้น ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องได้สัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

9. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน (Co-Operation Between) การพัฒนาชุมชน จะประสบความสำเร็จได้จะต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ไม่ปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีข้อจำกัด ไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้เต็มที่ดังกล่าวนี้อแล้ว การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและ

ประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตัวเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสมเป็นสำคัญ

10. การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development) การพัฒนาชุมชนจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน หลาย ๆ ด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกันเพื่อการประหยัดแรงงาน งบประมาณและเวลาที่ใช้ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องประสานงานกับคน หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และงบประมาณจึงจะประสบผลสำเร็จ

11. ความสมดุลในการพัฒนา (Development as Equality) การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างสิ่งที่ป็นรูปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่างการดำเนินงานพัฒนาวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย ความสมดุลระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาสากล เป็นต้น

12. การศึกษาภาคชีวิต (Lifelong Education) คือมีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เน้นให้รู้จักตัวเอง รู้จักโลกและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับสรรพสิ่งทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติหรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติ อันก่อให้เกิดปัญหาเพื่อปรับสภาพความเป็นอยู่ให้สอดคล้องสมดุล การศึกษาภาคชีวิตเป็นเครื่องมือที่สำคัญซึ่งจะทำให้มีความสามารถปรับตัวเองอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างเป็นสุขตามอัตภาพ การนำเสนอแนวคิดการศึกษาภาคชีวิต (Lifelong Education) เป็นผลจากการนำเสนอรายงานขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ได้นำเสนอไว้ว่า มนุษย์แต่ละคนจะต้องอยู่ในภาวะแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเขา ฉะนั้นแนวความคิดของการศึกษาภาคชีวิตจึงเปรียบเหมือนกุญแจดอกสำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนาชุมชนที่เป็นกระบวนการเรียนรู้บนฐานของการทำความเข้าใจชีวิต จึงนับได้ ว่าเป็นการศึกษาภาคชีวิตและเป็นการศึกษาที่มีความต่อเนื่องกันไปตราบเท่าอายุขัยของแต่ละบุคคล นั้นแสดงว่าการพัฒนาชุมชนนั้นไม่มีที่สิ้นสุด แต่จะหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามความต้องการและ สถานการณ์ของชุมชน

13. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการและเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่ง แซนเดอร์ส (Sanders, 1958 อ้างถึงในรัชนิกร เศรษฐ, 2528) ได้อธิบายไว้ดังนี้

13.1 การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือมีการดำเนินงานสัมพันธ์อย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นลำดับและจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

13.2 การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) เพื่อพัฒนาคน กลุ่มและองค์กร ด้วยการให้การศึกษาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการให้ชัดเจน

13.3 การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) คือมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า โดยเน้นความคิดริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของ คนในชุมชน การสนับสนุนจากรัฐบาลและการประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

13.4 การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการทางสังคม (Movement) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การแพร่ระบาดของอารมณ์อันก่อให้เกิดพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน การพัฒนาชุมชน จึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นเร้าให้ประชาชนมีความตื่นตัว เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่เฉื่อยชาหรือ ท้อถอย แต่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนการพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

2.2.3 หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

หลักการพัฒนาชุมชน จากแนวคิดพื้นฐานและปรัชญาของการพัฒนาชุมชนที่ได้นำเสนอมาแล้วในเบื้องต้น ได้ถูก นำมาใช้ในการกำหนดให้เป็นหลักในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ดังนี้ องค์การสหประชาชาติ (1960 : 8-13) ได้กำหนดหลักการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้ ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนจะต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน จากการริเริ่มของประชาชนและเริ่มจากโครงการง่ายไปสู่โครงการที่ยากขึ้นตามลำดับ

2. ต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ ที่จะช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน

3. เป็นการเปลี่ยนแปลงเจตคติของประชาชนในชุมชน ที่ต้องทำไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมด้านอื่น ๆ

4. จะต้องมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่

5. ต้องแสวงหาผู้นำท้องถิ่น สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของแต่ละชุมชน

6. ต้องยอมรับสตรีและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ

7. รัฐต้องเตรียมจัดบริการให้การสนับสนุน

8. ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทุกระดับ

9. สนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชน อาสาสมัครต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

10. ต้องมีการวางแผนให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความเจริญในระดับชาติ

กรมการพัฒนาชุมชน (2527 : 55) ได้กล่าวถึงหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเอาไว้ว่า จะต้องยึดหลักที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาจะต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุง พัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม

2. ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลังและช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

3. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชนเพื่อให้

ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องของ ความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

4. ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนซึ่งจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย หลักการพัฒนาชุมชนที่นักพัฒนาชุมชนนำมาใช้ในประเทศไทย นอกจากยึดถือหลักการ พัฒนาชุมชนขององค์การสหประชาชาติแล้ว ยังได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของ สังคมไทย ซึ่งมีหลักการสำคัญ ดังนี้

4.1 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมใน การพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอนคือ ร่วมศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วม แก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลของการพัฒนา ทั้งในรูปของบุคคล กลุ่ม และองค์กรอย่างแท้จริงและด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่ด้วยความเกรงใจหรือถูกบังคับ เพื่อสร้างความ เชื่อมั่นในตนเอง มองเห็นและตระหนักถึงศักยภาพหรือพลังความรู้ ความสามารถของตนเอง เกิด ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและเจ้าของงานพัฒนาชุมชน (Sense of Belonging) ซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

4.2 หลักการพึ่งตนเองของชุมชน หลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง คือการ พึ่งตนเองของชุมชนตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งศักยภาพของคน ทรัพยากรและทุนต่างๆ ของชุมชนด้วยการพัฒนาให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและ พัฒนาชุมชนด้วยตนเอง เพราะเป็นผู้รู้สภาพที่แท้จริงในชุมชนมากกว่าผู้อื่น เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มากกว่าผู้อื่น และต้องดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนนานกว่าผู้อื่น การพึ่งตนเองได้ของชุมชนเป็นการช่วยแบ่ง ภาระของรัฐบาล ท ำให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถดำรงรักษาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

4.3 หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กร กลุ่มและองค์กรเป็นศูนย์กลางของ การ ดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งกลางของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และ ร่วมกันรับผิดชอบ เป็นแหล่งฝึกพลังความรู้ความสามารถของชุมชน ทำให้เกิดศักยภาพหรือ พลังใน การพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ สนับสนุนส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักการ พึ่งตนเองของประชาชนที่กล่าวมาแล้ว ให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไปอีกด้วย กลุ่มและองค์กรยังช่วยให้ เกิดความมั่นใจว่า การพัฒนาชุมชนจะไม่ประสบความสำเร็จ เพราะถึงแม้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาประสบปัญหาและไม่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่กลุ่มและองค์กรยังคงมีอยู่สามารถ ดำเนินงานพัฒนาต่อไปได้อีก

4.4 หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำในการพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ยอมรับในหลักการของระบอบประชาธิปไตย มีบุคลิกภาพเด่นเป็นพิเศษ เป็นที่ยอมรับ นับถือของคนในชุมชน ทั้งผู้นำเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่ได้รับการแต่งตั้งและการเลือกตั้ง ให้เป็นผู้นำ ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้นำที่ประสานงานการพัฒนาชุมชนได้ดีและเป็นพลังสำคัญที่ทำให้ การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

4.5 หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ปรัชญาและความคิดของระบอบ ประชาธิปไตยกับ ปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชนเป็นหลักการเดียวกัน กล่าวคือทำให้ ประชาชนมีสิทธิ อิสระภาพ เสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพในการดำรงชีวิตตามที่กฎหมายกำหนด

ไว้ ดังนั้นหลัก ประชาธิปไตยในการดำเนินงาน คือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต้องเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนในชุมชนด้วยความสมัครใจไม่ใช่ถูกบังคับ เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันจะใช้เสียง ช่างมากตัดสิน ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แบบพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน ทุกคนมีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นได้เท่าเทียมกัน มีความสำคัญทัดเทียมกันและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา อย่างเท่าเทียมกัน

4.6 หลักการประสานงาน การพัฒนาชุมชนมีบุคคล กลุ่มและองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้การประสานงานเป็นหลักการที่สำคัญทั้งการประสานพื้นที่ ประสานคน ประสานหน่วยงาน ประสานเงิน ประสานทรัพยากร ประสานแผนและโครงการ ประสาน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งการพัฒนาสิ้นสุดลง การประสานงานช่วยแบ่งเบา ภาระหน้าที่รับผิดชอบและสร้างความร่วมมือ รับผิดชอบในกิจกรรมร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ไม่ซ้ำซ้อน ประหยัดแรงงานงบประมาณ ทรัพยากร เวลา ทำให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จด้วยดี

4.7 หลักการจัดการชุมชน คือให้ผู้นำและคนในชุมชน เรียนรู้ในหลักการบริหารจัดการชุมชน ของตน ร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการชุมชน สามารถศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและ โครงการ ดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประเมินผลสรุปบทเรียน ในการดำเนินงานได้ด้วยตนเอง สามารถ พัฒนาระบบการบริหารและจัดการชุมชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของชุมชน

4.8 หลักการบูรณาการ เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนให้เป็น เอกภาพ เพื่อสร้างศักยภาพหรือพลังในการพัฒนา ทำให้การพัฒนาเชื่อมโยงหมายร่วมกัน ดำเนินไปใน ทิศทางเดียวกัน ประสบความสำเร็จร่วมกัน ไม่ใช่เป็นแบบต่างคนต่างทำ

4.9 หลักการพัฒนาแบบองค์รวม เป็นการพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการพัฒนา องค์ประกอบ ต่าง ๆ ของชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เพราะว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของชุมชน มีความเชื่อมโยง สัมพันธ์กัน การพัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียวไม่สามารถทำให้ชุมชนทั้งหมดพัฒนาได้

4.10 หลักการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาชุมชนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้ง สิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม แต่มุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมและชุมชนดำรงอยู่ ได้อย่างมั่นคงถาวรหรือยั่งยืนไม่ล่มสลายไปได้ง่าย

4.11 หลักการใช้วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับและนำมาปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีของชุมชน วัฒนธรรมเกิดจากการกระทำหรือผลงานของมนุษย์ ทั้งที่ เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เป็นต้น และ วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น วัฒนธรรม บางอย่างเป็นภูมิปัญญาของชุมชน คือเกิดจากสมาชิกในชุมชนเอง วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการ พัฒนาชนบทมาก เพราะการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะได้รับความร่วมมือหรือถูกต่อต้านจาก ประชาชนหรือไม่ มากน้อยเพียงใดและจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความ สอดคล้อง หรือความขัดแย้งกับวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสำคัญ

4.12 หลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชน คือการเรียนรู้ร่วมกัน ของคนในชุมชน ทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของคนในชุมชนและการเรียนรู้สิ่งใหม่

ๆ จาก ภายนอกชุมชน ทำให้สามารถสรุปบทเรียนสร้างบทเรียนรับความรู้ใหม่ได้พร้อม ๆ กัน และมีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกของชุมชนมีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาและนำไปสู่การตัดสินใจ ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

4.13 หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน นอกจากชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน แล้ว การเชื่อมโยงการเรียนรู้ของคนในชุมชนต้องดำเนินการในลักษณะของเครือข่าย เพราะทำให้ ระบบการเรียนรู้ของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แล้วขยายไปสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชน อื่น ๆ ทำให้ชุมชนมีพลังหรือศักยภาพมากขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวางเป็นองค์ความรู้ ใหม่มากขึ้น เกิดความสมานฉันท์ระหว่างชุมชนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4.14 หลักการขยายผล โครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในชุมชนใดชุมชนหนึ่งถือเป็นองค์ความรู้ของชุมชนนั้น ควรนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ เพื่อเป็น แนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน เพราะความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนจะสร้างขวัญ กำลังใจ ความศรัทธาเชื่อมั่น ไม่ทอดทิ้งในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา การขยายผลจะทำให้การ พัฒนาชุมชนแผ่ขยายไปได้อย่างรวดเร็วและการสร้างเครือข่ายจะทำให้เกิดพลัง ประสบความสำเร็จ ในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

4.15 หลักการสมทบ การพัฒนาชุมชนมุ่งที่จะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยใช้ ประชาชนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ แต่พลังหรือศักยภาพของประชาชนและชุมชนนั้น มี ขีดจำกัด กล่าวคือมีเพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถระดมมาใช้ได้อีกต่อไป การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชนที่อยู่ภายนอกชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ต้องตั้งอยู่บนหลักการช่วยเหลือตนเองและการพึ่งตนเองของชุมชน ไม่ใช่พึ่งพารัฐบาลและองค์กรเอกชนตลอดไป หลักการสมทบจึงเป็นการสมทบกันระหว่างขีดความสามารถทั้งหมดที่ชุมชนมีอยู่กับการสนับสนุนส่งเสริมของ รัฐบาลและองค์กรเอกชนอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการพัฒนาของชุมชนให้ประชาชนอีก

ทางหนึ่งลักษณะของการพัฒนาชุมชน จากความหมาย ปรัชญา แนวความคิดและหลักการ พัฒนาชุมชน จะเห็นว่าการพัฒนาชุมชน มีลักษณะสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. เป็นการดำเนินงานโดยคนในชุมชน ใช้ทุนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพา บุคคลหรือทรัพยากรนอกชุมชนเพียงฝ่ายเดียว นอกจากมีความจำเป็นจริง ๆ คือเมื่อเกินขีด ความสามารถของชุมชนเท่านั้น

2. เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคน ในชุมชนกับภาคเอกชนร่วมมือกัน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จตาม ขีด ความสามารถที่มีอยู่

3. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายหรือทิศทาง คือมีแผนและโครงการที่สามารถควบคุม ความสมดุลที่จะเปลี่ยนแปลงได้ กำหนดปริมาณ คุณภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อคนในชุมชนและ สิ่งแวดล้อมได้

4. เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์เป็นการดำเนินงานตามแผนและโครงการที่ กำหนดขึ้น ไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

5. เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง บุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนตามมาตรฐานที่ต้องการ

6. เป็นกระบวนการให้การศึกษาตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาคนในชุมชนทุกช่วงชีวิตให้มีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข

7. เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการผนึกกำลังด้วยการรวมตัวของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพหรือพลังของชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

8. เป็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือคนในชุมชนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การร่วมศึกษา ปัญหาของชุมชน วิเคราะห์ปัญหา สรุปบทเรียนที่ผ่านมา จัดทำแผน โครงการ ร่วมปฏิบัติงาน และ ติดตามประเมินผล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน รักหวงแหน ชุมชน และร่วมกันพัฒนาชุมชน

9. มีลักษณะเป็นการบูรณาการ คือการผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนและการพัฒนาชุมชนไว้ด้วยกันไม่แยกออกเป็นส่วนๆ

10. เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม คือดำเนินการพัฒนาทุก ๆ ส่วนของชุมชนไปพร้อมกัน อย่างมีคุณภาพ ไม่พัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียว

11. เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน คือการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลกระทบต่ออนาคต กล่าวคือไม่ทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้หมดไป รักษาสืบทอดกิจกรรมการพัฒนาไปยังคนรุ่นต่อไปโดยไม่สิ้นสุด หรือเป็นการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์และสังคมให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนนั่นเอง

12. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนเป็นของคนในชุมชน ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เป็นการให้สิทธิ เสรีภาพ อิสรภาพ เสมอภาพและภราดรภาพแก่ชุมชน เช่นเดียวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนเองและชุมชน เป็นการดำเนินงานโดยคนและกลุ่มคนส่วนใหญ่ของชุมชน

13. เป็นการนำยุทธศาสตร์หรือกลวิธีการต่าง ๆ มาใช้เช่น การให้การศึกษาแก่ชุมชน การใช้นวัตกรรมเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเจตคติ การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่ม การเสริมสร้างทักษะและความสามารถในการด้านต่าง ๆ การจัดระเบียบทางสังคม เป็นต้น การพัฒนาชุมชนจึงต้องเลือกวิธีการหรือผสมผสานวิธีการ เทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาให้เหมาะสม

14. มีลักษณะเป็นการบริหารจัดการ คือการพัฒนาชุมชนเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ เป็นจำนวนมากจึงต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการบริหารจัดการคน กลุ่ม องค์กร ทรัพยากร แผนและโครงการ เป็นต้น

15. มีลักษณะเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ คือคนในชุมชนร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีศูนย์กลางในการบริหารจัดการชุมชนร่วมกัน มี

ความเป็นกัลยาณมิตร ระดมพลังและศักยภาพมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบเครือข่ายกับชุมชนอื่น ๆ เป็นต้น

2.2.4 องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน ถ้าพิจารณาจากลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คนในชุมชน คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาชุมชน เนื่องจากการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคน โดยความร่วมมือกันของคนในชุมชน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของคนในชุมชน ด้วยกันเอง การพัฒนาชุมชนจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนโดยตรง ทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ

2. ทุนของชุมชน ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจและทุนสิ่งแวดล้อม

2.1 ทุนทางสังคม ได้แก่ คุณภาพของคน การจัดระเบียบทางสังคม สถาบันทางสังคม กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ ฯลฯ

2.2 ทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ ผลิตภัณฑ์ รายได้ แหล่งทุนของชุมชน ฯลฯ

2.3 ทุนสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ป่าไม้ แร่ธาตุ ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง น้ำตก ฯลฯ ทุนของชุมชนเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

3. วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น วัสดุสำนักงาน วัสดุก่อสร้าง เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ต้องมีคุณภาพที่เหมาะสม ทันสมัยและเพียงพอต่อกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่กำหนดขึ้น

4. ยุทธศาสตร์หรือวิธีการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีหลายวิธีการ เช่น การให้การศึกษาอบรม การจัดระเบียบชุมชน การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและโครงการ การประสานงาน เป็นต้น ยุทธศาสตร์เหล่านี้เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนต้องเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับชุมชนจึงจะเป็นประโยชน์และสนับสนุนการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

5. กระบวนการพัฒนาชุมชน จะเป็นลักษณะมีลำดับขั้นตอนในดำเนินงาน คือการศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ชุมชน การวางแผนและโครงการ การดำเนินงาน การประเมินผลและการทบทวนเพื่อไขปัญหาและอุปสรรค ซึ่งต้องดำเนินงานไปตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ

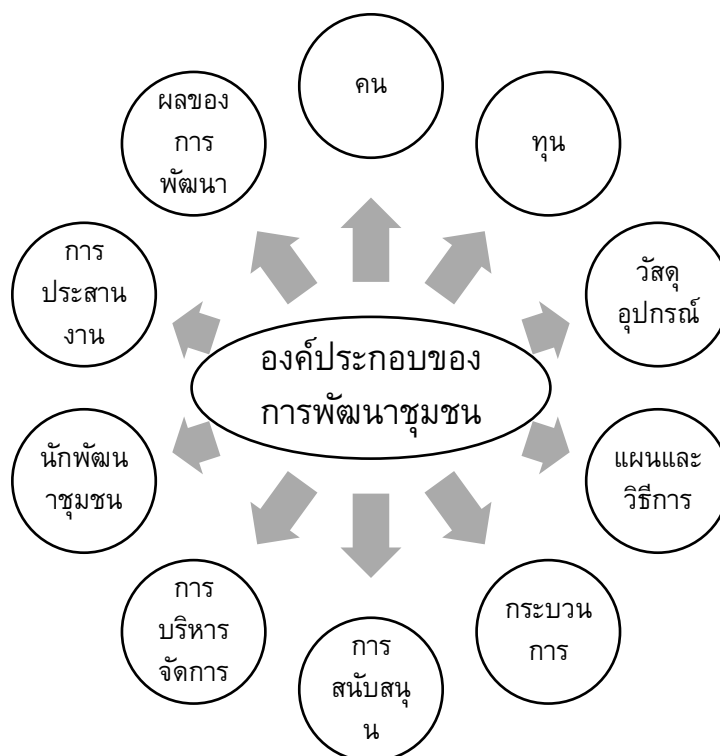
6. การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือเฉพาะ ในสิ่งที่มีความจำเป็น เกินขีดความสามารถของชุมชน หรือเพื่อกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา

7. การบริหารและจัดการที่ดี เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคคล กลุ่ม องค์กร การเงิน เวลา พลัง ทรัพยากร อาคารสถานที่ เป็นต้น ให้มีประสิทธิภาพ

8. นักพัฒนาชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน จูงใจ ประสานงาน ระดมพลังหรือศักยภาพของชุมชนมาใช้ในการพัฒนา

9. การประสานงาน เพื่อเป็นการเชื่อมประสานระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนให้ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้

10. ผลของการพัฒนา คือเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ซึ่งจะทำให้คนที่ร่วมการพัฒนามีขวัญและกำลังใจที่ดี มุ่งมั่นที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จต่อไป

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน ที่มา: ปรับปรุงจากสนธยา พลศรี (2547 : 53)

2.2.5 เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน สนธยา พลศรี (2547 : 54-56) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือการพัฒนาคนให้มีความสุขและการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ดังนี้

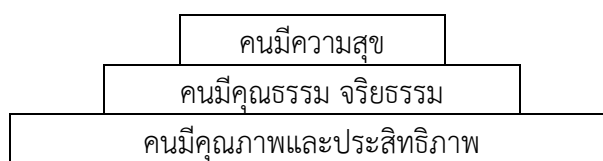
1. การพัฒนาคนให้มีความสุข คือให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีความสุข เพราะในการพัฒนาชุมชนนั้นต้องยึดคนเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนา เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ทั้งเป็นผู้ดำเนินงาน เป็นผู้ ได้รับผลที่เกิดขึ้นและเป็นผู้สืบทอดงานพัฒนาไม่ให้สิ้นสุด คน จึงเป็นเป้าหมายสุดยอดหรือเป้าหมาย สูงสุดของการพัฒนาชุมชน จึงต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ มีคุณธรรม และมีความสุข

1.1 การพัฒนาคนให้มีความรู้ คือทำให้คนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการประกอบกิจการงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีความรู้ทางการเมืองและความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เติญฉลาด มีวิสัยทัศน์ สุขภาพดี บุคลิกภาพดี สามารถพึ่งตนเองได้ ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้

1.2 การพัฒนาคนให้มีความคุณธรรม คือทำให้คนเป็นคนดีทั้งการคิด การพูดและการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การละเว้น

อบายมุข ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เอื้ออาทรต่อผู้อื่น รู้จักความพอเพียงในสิ่งต่าง ๆ มีความอดทนสามารถยับยั้งตนเองไม่ให้ประพฤติดื้อ

1.3 การพัฒนาคนให้มีความสุข คือการทำให้คนมีความสุขสงบ มีจิตใจดีงาม สงบเยือกเย็น มั่นคง ผ่องใส ไม่มีความเครียด มีเมตตากรุณา รู้จักความพอเพียง รู้จักประมาณและเข้าถึงสัจธรรมของชีวิต มองโลกในแง่ดี ปรับตัวให้เข้ากับการปฏิรูปสิ่งต่าง ๆ ได้ เป็นต้น การทำให้คนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมีความพร้อมใน การพัฒนา และการสร้างเสริมคนให้ มีคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางศาสนาของแต่ละคน รวมไปถึงการสร้างคนให้มีความสุข นับว่าเป็น พื้นฐานสำคัญของการที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและพัฒนาในลำดับต่อไป

ภาพที่ 2.2 เป้าหมายของการพัฒนาคน
ที่มา : ปรับปรุงจากสนธยา พลศรี (2547 : 54)

2. การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้และมีความสุข คือการทำให้คนในชุมชนมี จิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำบางอย่างด้วยความรักและ ความเอื้ออาทรต่อกันภายในระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึก ร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะการรวมตัวกันอาจจะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจุกกระจายกันได้แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็นองค์กรชุมชน (Community Organization) และมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อย ๆ ขึ้น (Community Network) ทำให้เกิดโครงสร้างสังคมแนวใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันในแนวราบที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กันในแนวตั้งด้วยความสัมพันธ์แล้วก็จะทำให้ ชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้น โดยชุมชนที่

เข้มแข็งมีลักษณะ ดังนี้

2.1 มีจิตสำนึกชุมชน คือสมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจที่จะรับผิดชอบปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกันและสมานฉันท์ ยอมรับในศักยภาพของกันและกัน ยอมรับในความหลากหลายของสมาชิก เป็นต้น

2.2 มีจิตวิญญาณชุมชน คือสมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน อุทิศตนเพื่อชุมชน ห่วงแทนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น ศาสนา เครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่าง ๆ ความมีจิตวิญญาณชุมชน ทำให้เกิดความยินดีมีความสุขมุ่งมั่นและเกิดพลังอย่างมหาศาลเป็นพลังที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุขร่วมกัน จิตวิญญาณชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากการมีจิตสำนึกของชุมชน ทำให้สมาชิกของชุมชนมีจิตใจแข็งแกร่ง มีความพร้อมที่จะรวมพลังกันเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนต่อไป

2.3 เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้คือการที่สมาชิกร่วมกันเรียนรู้หรือเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม มีองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนที่เป็นผลจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน นับเป็น

กระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดร่วมกันและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ไม่ใช่การดำเนินงานโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

2.4 มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง คือสมาชิกรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังกันเป็นกลุ่มและองค์กร เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน อันเป็นผลของการเรียนรู้ร่วมกันไม่ใช่แบบต่างคนต่างทำ

2.5 มีการจัดการชุมชนที่ดีคือสมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการ ตนเอง กลุ่มและชุมชน ดำเนินการวางแผน จัดกระบวนการดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 มีเครือข่ายชุมชน คือมีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ด้วยความสมานฉันท์ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้มีพลังเข้มแข็งร่วมกันเรียนรู้และพัฒนาชุมชนจนประสบความสำเร็จ

2.7 มีภาวะผู้นำชุมชน (Community Leadership) ผู้นำในการพัฒนาชุมชนเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่น ร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน สามารถเชื่อมประสานสมาชิก กลุ่มและองค์กรชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.8 เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้คือสมาชิกของชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติ และเมื่อประสบกับภาวะวิกฤติต่าง ๆ ทำให้สามารถดำรงรักษาชุมชนเอาไว้ได้

2.9 เป็นชุมชนสงบสุข ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและมีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชนและสร้างชุมชนให้สงบสุขแล้ว ชุมชนที่มีความเข้มแข็งไม่เบียดเบียนผู้อื่น บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

2.10 เป็นชุมชนที่ยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งเป็นชุมชนที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป แต่จะธำรงรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนไว้ได้ แล้วสืบทอดต่อไปให้ลูกหลานไม่ล่มสลายโดยง่าย

สรุปได้ว่า เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน คือการที่คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข ตามสมควรแก่สภาพของตนเอง สามารถปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นและอยู่ร่วมกันกับคน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น ๆ ในชุมชนของตนเองได้อย่างมีความเอื้ออาทรต่อกันจนเกิดความเป็นชุมชนขึ้น เมื่อคนมีความสุขแล้วย่อมส่งผลให้ชุมชนของตนเกิดความเข้มแข็งยั่งยืนในที่สุด

2.2.6 ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน มยุรี วัดแก้ว (2535 : 34-36) ได้อธิบายความสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ ดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาที่ชุมชนชนบทประสบกันอยู่ทั่ว ๆ ไปก็คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนประสบความยากลำบากมีความแร้นแค้น เนื่องจากการขาดความรู้ในการผลิตสมัยใหม่ วิธีการผลิตยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ รวมทั้งขาดแคลน

เงินทุน ขาดแคลนอุปกรณ์ในการผลิต เกษตรกรมักขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางในราคาต่ำและช่องทางประกอบอาชีพอย่างอื่นมีจำกัด หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะว่างงาน การนำเอาเอาการพัฒนาชุมชนมาใช้จะทำให้ เศรษฐกิจของเกษตรกรชาวชนบทดีขึ้น คือ

- 1.1 ช่วยยกระดับการครองชีพของประชาชนให้ดีขึ้น
- 1.2 ช่วยแก้ไขปัญหาวางงาน
- 1.3 ส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 1.4 ลดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นในสังคม
- 1.5 ทำให้ประชาชนมีฐานด้านเศรษฐกิจดีขึ้นและประเทศชาติมีความมั่นคงด้าน

เศรษฐกิจ

2. ความสำคัญทางสังคม ประชาชนในชนบทด้อยโอกาสทางการศึกษา เป็นเหตุให้ชาวชนบทมีสภาพความเป็นอยู่ ทางด้านสุขภาพอนามัยต่ำไปด้วย สุขภาพของชาวชนบทเป็นแบบสามวันดีสี่วันไข้ เป็นโรคขาดสารอาหารและทางเดินอาหาร ก่อให้เกิดการด้อยคุณภาพของประชาชน ส่วนด้านความคิดต่าง ๆ นับว่ายังเป็นแนวความคิดที่ล้าสมัย ยึดมั่นในเรื่องไสยศาสตร์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนใน ชนบทเจริญช้าและมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การนำเอาวิธีการพัฒนาชุมชนเข้าไปใช้ในชุมชน มี ผลทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดี คือ

- 2.1 ทำให้ประชาชนได้รู้จักปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น
- 2.2 ช่วยให้ประชาชนรู้จักป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ รักษาอนามัยครอบครัวให้ดีขึ้น
- 2.3 เป็นการลดความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสังคมให้บรรเทาเบาบางลง สร้าง

ความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สมาชิก

- 2.4 ช่วยปรับปรุงชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมให้ดีขึ้น
- 2.5 ทำให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

3. ความสำคัญทางด้านการเมืองการปกครอง จากปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่ชาวชนบทได้รับ ทำให้มีผลสืบเนื่องมาสู่ปัญหาทางการเมือง การปกครองด้วย ต้นเหตุคือความยากจนที่ทำให้ชาวบ้านไม่มั่นใจในการเมืองการปกครอง ประชาชน ถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนบางกลุ่มเท่านั้น ปัญหาความยากจนจะโยงมาสู่ปัญหาการเมือง ดังจะ เห็นได้จากปัญหาผู้ก่อการร้าย และการด้อย การศึกษาก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่นำไปสู่ปัญหานี้ การไม่เข้าใจ ในเรื่องการเมืองประกอบกับความยากจน เมื่อมีฝ่ายตรงข้ามมาเกลี้ยกล่อมชักชวนก็เห็นตามไปด้วย ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงมีผลต่อการเมือง การปกครอง ดังนี้

- 3.1 เป็นการก่อให้เกิดความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชน ท้องถิ่นและคนในชาติ
- 3.2 ทำให้ประชาชนเกิดความรัก ความเข้าใจในรัฐบาลและประเทศชาติของตน ยิ่งขึ้น
- 3.3 เป็นการขจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับประชาชน และระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.4 ทำให้ประชาชนสนใจที่จะปกครองตนเองและเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น การพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ นั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมาย ได้ ฉะนั้นในการพัฒนาชุมชนจึงพยายามที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกันทุกด้านที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะจะมีส่วนช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างมา กกล่าวคือ หากเราพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว โดยละทิ้งหรือไม่ให้ความสำคัญแก่ด้านอื่นอย่างเท่าเทียมกันแล้ว ด้านที่พัฒนานั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จเพราะมีด้านที่ไม่พัฒนาเป็นเครื่องถ่วงอยู่ด้วย เหตุนี้การพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาทั้งคนและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน

2.2.7 วิธีการพัฒนาชุมชน

วิธีการพัฒนาชุมชน สนธยา พลศรี (2547 : 65-89) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีวิธีการสำคัญ 3 วิธี คือการให้การศึกษาแก่ชุมชน การจัดระเบียบชุมชน และการดำเนินงานในลักษณะของกระบวนการ ซึ่งอธิบาย ได้ ดังนี้

1. การให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community Education) คือการให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ควรรู้เพื่อความรู้ความเข้าใจร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ ผู้เข้ารับการศึกษามีส่วนสำคัญที่สุด เพราะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงต้องมีแรงจูงใจที่ต้องการจะ ศึกษาและบางเรื่องต้องมีการฝึกฝนปฏิบัติให้มีทักษะ โดยผู้เข้ารับการศึกษอาจเป็นเด็ก เยาวชนหรือ ผู้ใหญ่ในชุมชนรวมถึงผู้นำกลุ่มที่มีความสนใจ มีเวลาเพียงพอและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ส่วน ผู้ให้การศึกษาเช่น นักพัฒนาชุมชน นักส่งเสริมการเกษตร นักสาธารณสุข ฯลฯ จะต้องเป็นผู้มีความรู้ และทักษะในการถ่ายทอดเนื้อหา ข้อมูลความรู้ มีบุคลิกและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักใช้จิตวิทยา ตลอดจนเทคนิควิธีสอนและถ่ายทอดความรู้ได้ดี

1.1 รูปแบบของการให้การศึกษาแก่ชุมชน การให้การศึกษาแก่ชุมชน ถ้าแบ่งตามจำนวนของคนให้การศึกษา อาจแบ่งได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1.1.1 การให้การศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นการให้การศึกษาแก่บุคคลที่ไม่สามารถให้การศึกษาพร้อมกับผู้อื่นได้ คือเป็นบุคคลที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากผู้อื่น เช่น คนพิการ และผิปกติทางกายหรือจิตใจ ผู้นำชุมชนที่ต้องสร้างบุคลิกภาพให้เหมาะสม เด็กหรือเยาวชนที่เตรียมตัวไปทำกิจกรรมประเภทประกวดและแข่งขัน เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นการฝึกทักษะให้แก่บุคคลในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้านก็ได้

1.1.2 การให้การศึกษาเป็นกลุ่ม เป็นการให้การศึกษาแก่บุคคลในชุมชนเป็นกลุ่มที่มีจำนวนไม่มากนัก มีความสนใจร่วมกัน มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันหรือใช้ชีวิตร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษา ซึ่งอาจใช้วิธีการให้การศึกษาได้หลายวิธี เช่น การประชุมปฏิบัติการ การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์โดยจัดเวทีประชาคม เป็นต้น

1.1.3 การให้การศึกษาแก่คนจำนวนมาก เป็นการให้การศึกษาแก่ผู้คนในชุมชนที่มีจำนวนมาก เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องไปพร้อม ๆ กัน โดยส่วนใหญ่จะดำเนินการผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าวของชุมชน วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การให้การศึกษาแก่ชุมชนจึงต้องเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคลกลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาด้วยจึงจะประสบความสำเร็จ

1.2 วิธีการให้การศึกษากลุ่มชน การให้การศึกษากลุ่มชนสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1 การพบปะเยี่ยมเยียนโดยตรง เป็นการให้การศึกษาโดยการไปพบปะ เยี่ยมเยียนผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือครอบครัว อาจจะเป็นที่บ้านหรือสถานที่ประกอบอาชีพ เช่น สวน ไร่นา เป็นต้น แล้วจึงหาโอกาสที่เหมาะสมให้การศึกษตามเนื้อหาสาระที่ต้องการ การพบปะเยี่ยม เยียนโดยตรงแม้จะมีกระบวนการค่อนข้างยุ่งยาก แต่จะสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ทำให้ผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้เรียนมีความสนิทสนมกัน ได้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทำให้สามารถให้การศึกษาง่าย เรียนรู้และบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น

1.2.2 การอภิปรายกลุ่ม เป็นการให้การศึกษากลุ่มชนเป็นกลุ่ม โดยการนำ ผู้ที่มีปัญหา มีความต้องการ และความสนใจร่วมกันจำนวนไม่มากนักมาร่วมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ฝึกการเรียนรู้ร่วมกันและทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม พัฒนาความเป็นผู้นำ เรียนรู้วิธีการทำงานแบบประชาธิปไตย สร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของและรับผิดชอบการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

1.2.3 การสาธิต เป็นการให้การศึกษาด้วยการแสดงหรือทำให้ดูโดยให้ผู้เข้า รับการศึกษได้เรียนรู้จากการเฝ้าดูและการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นการสาธิตผลงาน การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จหรือสาธิตการดำเนินงานพัฒนาชุมชนก็ได้ การสาธิตช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่เรียน สามารถเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับสิ่งที่จะเรียนกับสิ่งอื่น ๆ ได้ ทำให้บรรยากาศของการเรียนไม่ซ้ำซากจำเจ

1.2.4 การจัดนิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งที่จะเรียนรู้ให้ดู เช่น การ แสดงตัวอย่าง หุ่นจำลอง แผนภูมิ รูปภาพ หรือโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นหมวดหมู่ มีระเบียบ แบบแผน กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมบาง ประการของผู้เรียน เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน

1.2.5 การศึกษาดูงาน เป็นการนำกลุ่มเป้าหมายไปศึกษาหาความรู้ใน สถานที่ต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ไปชมเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมกับการ พัฒนาชุมชนของ ตนหรือไปหาคนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาชุมชน การศึกษาและดูงานยังช่วยในการฝึกทักษะของการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและองค์กร ขึ้นในชุมชน สร้างความรัก ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน นอกจากนี้แล้วการศึกษาดูงานยัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคลให้เหมาะสมได้อีกด้วย

1.2.6 การฝึกอบรม เป็นการให้การศึกษากลุ่มชนโดยการเพิ่มพูนความรู้ ความ ขำนาญ ความสามารถหรือทักษะของบุคคล การเปลี่ยนแปลงเจตคติและความรู้สึกของผู้เข้ารับ การ ฝึกอบรมให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานได้อย่าง มี ประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.2.7 การรณรงค์ เป็นการให้การศึกษากลุ่มชนเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วย การ แสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่รณรงค์นั้น ทางสื่อและการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ถ้า

เป็นเรื่องที่เห็นด้วยก็ให้การสนับสนุนให้ดำเนินการ ถ้าหากไม่เห็นด้วยก็ไม่ให้การสนับสนุน ยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน การรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม รวมพลังคนในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ นักพัฒนาชุมชนต้องรู้จักเลือกวิธีการให้การศึกษาแก่ชุมชน ให้มีความเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะให้การศึกษา ซึ่งอาจจะใช้เพียงวิธีการเดียวหรือรวมกัน หลาย ๆ วิธีก็ได้

2. การจัดระเบียบชุมชน (Community Organization) เป็นวิธีการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คนในชุมชน เช่น บุคคลกับบุคคล บุคคลกับ กลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม รวมพลังหรือศักยภาพของชุมชนและ นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยการจัดระเบียบชุมชนมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เป็นการศึกษาและสำรวจชุมชน เพื่อ รับทราบถึงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ของชุมชน และนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน เช่น ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน ภูมิประเทศ ทรัพยากร ประชากรจำแนกตามลักษณะต่าง ๆ เช่น จำนวนคน จำนวนครัวเรือน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ การมีงานทำ การเกิด การตายการย้ายถิ่น การเพิ่มของประชากร ผู้นำและผู้มีอิทธิพล วิวัฒนาการของการพัฒนาชุมชน ลักษณะ ทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การรวมพลังชุมชน เป็นการใช้แรงจูงใจด้วยการกระตุ้น ยั่วให้ให้ ประชาชนมองเห็นและตระหนักในปัญหาของชุมชน เกิดความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาและร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เป็นการทำความเข้าใจ ร่วมกันระหว่างประชาชนในชุมชน ในเรื่องปัญหาและความต้องการ ความร้ายแรงเร่งด่วนของแต่ละ ปัญหาด้วยการประชุม อภิปราย การปรึกษาหารือ แล้วจัดลำดับปัญหาและความต้องการ โดยต้องทำการแก้ไขปัญหที่ร้ายแรงเร่งด่วนต่อชุมชนก่อนปัญหาอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมโครงการเป็นการเตรียมการแก้ไขปัญหของชุมชน ซึ่งเกิด จากความต้องการของประชาชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการและ กิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการให้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ประชาชนให้การยอมรับ นับถือและให้ความร่วมมือ ผู้นำที่ดีจึงสามารถสนับสนุนและให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จได้ ในการค้นหาผู้นำนั้น อาจพิจารณาได้จากการศึกษาแนวความคิด ลักษณะนิสัย พฤติกรรมต่าง ๆ และ การยอมรับของประชาชนในชุมชน เมื่อได้บุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำแล้ว อาจจะนำมาให้การฝึกอบรม เพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 การจัดตั้งกลุ่มและองค์กร กลุ่มและองค์กรของประชาชนในชุมชนนั้น เป็นฐานสำคัญในการรองรับการพัฒนา เพราะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กรจะก่อให้เกิดพลัง ในการพัฒนานำไปสู่ความสำเร็จได้ดีกว่าการทำงานเพียงคนเดียว การจัดตั้งกลุ่มและองค์กร ต้อง คำนึงถึงลักษณะพื้นฐานของชุมชน เป้าหมายของสมาชิก ภาวะผู้นำในชุมชน และแสวงหาจุดร่วมของผลประโยชน์ที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน แล้วร่วมกันบริหารจัดการกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 7 การดำเนินการจัดระเบียบชุมชนด้วยกลยุทธ์ต่างๆ ซึ่งอาจดำเนินการ ได้หลายวิธี ดังนี้

1. กลยุทธ์โต้แย้ง เป็นการแสดงออกในรูปของความไม่พึงพอใจ เช่น การใช้วาจา การเดินขบวน การใช้มาตรการที่เฉียบขาด เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ชุมชนต้องการและเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน

2. กลยุทธ์เผชิญหน้า เป็นการแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้ง ด้วยการให้คู่ขัดแย้ง ทั้ง สองฝ่ายมาเผชิญหน้ากัน เพื่อทำความเข้าใจกันซึ่งจะเป็นการระบายความตึงเครียด ความคับข้องใจที่มีอยู่ให้หมดไปแต่จะต้องควบคุมการเผชิญหน้าให้ดีเพราะไม่เช่นนั้นแล้วอาจจะเพิ่มความขัดแย้งให้ มากขึ้นไปอีก

3. กลยุทธ์การแข่งขัน การแข่งขันระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชนเป็นสิ่งที่สามารถ นำมาใช้ประโยชน์ได้ เพราะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงาน แต่กลวิธีการแข่งขันนี้ จะต้องเป็นการแข่งขันในการทำความดีตามแนวความคิดและวิธีการที่กลุ่มยึดถือ เพื่อประโยชน์ต่อ ส่วนรวมอย่างแท้จริง

4. กลยุทธ์ประจวบ เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความต้องการที่จะเข้าร่วม ในกระบวนการพัฒนาที่กำหนดขึ้น เพราะการประจวบเป็นแรงจูงใจให้บุคคลและกลุ่มเข้าร่วมในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี เช่น การประจวบหน้าบ้านนามอง การประจวบครอบครัวพัฒนา การประจวบชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

5. กลยุทธ์ต่อรอง เป็นวิธีการที่ใช้เมื่อประชาชนยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามข้อบังคับ หรือระเบียบที่วางไว้ เช่น การต่อรองให้ลดการประชุมลงจากสัปดาห์ละครั้งเป็นเดือนละครั้ง เป็นต้น

6. กลยุทธ์ต่อรองแลกเปลี่ยน เป็นวิธีการที่ทั้งสองฝ่ายหรือทุก ๆ ฝ่ายจะต้องต่อรองแลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนส่วนรวม ดังนั้นการต่อรองแลกเปลี่ยนจะทำให้บางฝ่ายได้รับผลประโยชน์ แต่บางฝ่ายต้องเสียผลประโยชน์ของตนไปบ้าง เช่น ยอมให้ลดการประชุมแต่สมาชิกต้องร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง

7. กลยุทธ์ประนีประนอม เป็นการใช้วิธีที่นุ่มนวลแบบสมานฉันท์แก้ไขปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชนโดยสันติวิธี เป็นต้น

8. กลยุทธ์รณรงค์เป็นวิธีการที่ทุกคนทุกฝ่ายในชุมชนกระทำหรือแสดงออกอย่าง พร้อมเพรียงกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนอย่างทันที่ทันใด เช่น รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์ลด ละ เลิก บุหรี่และแอลกอฮอล์ การรณรงค์เพื่อต่อต้านเมาแล้วขับ เป็นต้น

9. กลยุทธ์ช่วยเหลือร่วมมือ เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับการขอความช่วยเหลือจากบุคคล อื่นหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งเป็นครั้งคราวหรืออย่างถาวร เพื่อการพัฒนาชุมชนตามขีดความสามารถของ แต่ละคนแต่ละกลุ่ม

10. กลยุทธ์ร่วมมือร่วมใจ เป็นวิธีการที่ทุกคน ทุกฝ่ายมีความเข้าใจกันเป็นอย่างดี มีความเห็นพ้องร่วมกัน สามารถร่วมกันรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความยินดี

ขั้นตอนที่ 8 การติดตามและประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผลกิจกรรม การจัดระเบียบชุมชนว่ามีข้อบกพร่องและประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร ทั้งในระหว่าง การเตรียมการ

การดำเนินการและหลังการจัดระเบียบชุมชนแล้ว โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

2.3.1 ความหมายของบทบาทหน้าที่

บทบาทหน้าที่ คือ การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ หน้าที่หมายถึง กิจที่จะต้องทำ ด้วยความรับผิดชอบ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 602) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำตามบทบาทการรับตามบท การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของ พ่อแม่ บทบาทของครู เป็นต้น

งามพิศ สัตย์สวณ (2548, หน้า 96-97) ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง การกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ สถานภาพและบทบาทมักเป็นของคู่กัน คือ เมื่อมีสถานภาพ จะต้องมีความประพฤติปฏิบัติไม่เสมอไป

ปราชญา กล้าผจญ (2550, หน้า 34) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า เป็นสิ่งที่บุคคล จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดง พฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น

ศุภาศิริ การิกายุจน์ (2551, หน้า 14) ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่กระทำตามความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ที่ยึดถือไว้เป็นบรรทัดฐานโดยที่ข้อบังคับนั้นจะกล่าวเฉพาะที่แต่ละคนนั้นต้องกระทำ

วราคม ทีสุกะ (2554, หน้า 29) ให้ความหมายของบทบาทว่าคือสิ่งที่เราทำหรือหน้าที่ที่เราต้องทำเมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราทำต้องมากับสิ่งที่เราเป็น คือ สถานภาพ

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึงการแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกคนอื่น ของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำภายใต้ สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด ได้ให้ค านิยามไว้ว่า “เป็น การมีส่วน (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ใน ความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเฉยเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึง หมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าเขาจะได้ปฏิบัติการ เพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรม นั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วม ร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือ ขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการ ทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย ร่วมทางเศรษฐกิจและ

สังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ได้ให้นิยามคำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ไว้ เช่น เจมส์ แอล เครย์น ได้กำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอา ความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและ เอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการ สนับสนุนจากสาธารณชน

ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควร ได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุก ๆ คนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่อง ต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของ ประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจน การควบคุมโดยตรงจากประชาชน

ผู้วิจัยสามารถ ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรายงานการศึกษา เรื่อง การมี ส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิใน กระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบ ต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และ ประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น

2.5 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน

ประวัติหน่วยงาน เทศบาลตำบลแม่ต๋านตั้งอยู่ในเขตอำเภอท่าสองยาง ซึ่งเดิมอำเภอท่าสองยางเป็นกิ่งอำเภอ อยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ทำการกิ่งอำเภอในขณะนั้นตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 บ้านท่าสองยาง ตำบลท่าสองยาง หรือที่ เรียกว่า บ้านแม่เมย หรือบ้านแม่ตะวอ พ.ศ. 2491 กิ่งอำเภอท่าสองยางได้โอนมาขึ้นอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และย้ายที่ทำการกิ่งอำเภอมายังตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 บ้านแม่ต๋าน ตำบลแม่ต๋าน พ.ศ. 2501 กิ่งอำเภอท่าสองยางได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ “อำเภอท่าสองยาง” อยู่ในเขตปกครองของจังหวัดตาก พ.ศ. 2525 ได้ย้ายที่ทำการอำเภอไปอยู่ที่ถนนประสิทธิ์ศึกษา หมู่ที่ 1

เทศบาลตำบลแม่ต๋านได้จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลแม่ต๋านตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 7 มกราคม 2500 มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อำเภอท่าสองยาง และได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลแม่ต๋าน ในปี พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ย้ายสำนักงานไปอยู่เลขที่ 447 หมู่ 2 ซอยประปาใหม่

ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2542 และในเดือน มกราคม พ.ศ. 2555 ได้ย้ายสำนักงานมาอยู่อาคารสำนักงานเทศบาลตำบลแม่ต๋าน แห่งใหม่ เลขที่ 333 หมู่ที่ 2 บริเวณทางหลวงถนนแผ่นดินเลขที่ 105 “ แม่สอด – แม่สะเรียง” ถึงปัจจุบัน

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ต๋าน และทางหลวงหมายเลข 105

ทิศใต้ ติดต่อกับแม่น้ำเมย และเขตแบ่งชายแดนประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแม่น้ำเมย และเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ต๋าน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับลำห้วยแม่ต๋าน และเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ต๋าน

สภาพทั่วไป

ภูมิประเทศ สภาพโดยทั่วไปของเทศบาลตำบลแม่ต๋านประกอบไปด้วยป่าไม้และเทือกสูงมีแนวเขตติดป่าสงวนแห่งชาติ สวนป่าท่าสองยาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบบริเวณภูเขา ทำให้มีบริเวณที่ราบเป็นที่อยู่อาศัยทั้งหมด

ภูมิอากาศ เทศบาลตำบลแม่ต๋านตั้งอยู่บริเวณบนเทือกเขาถนนธงชัยซึ่งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย และอยู่ในร่องมรสุมทิศตะวันตกเฉียงใต้จากทะเลอันดามันพัดผ่านทำให้มีอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน จึงทำให้ลักษณะภูมิอากาศเทศบาลทั่วไปมีสภาพอากาศสบายสภาพอากาศประกอบด้วยสามฤดูดังนี้ ฤดูฝน จะมีในช่วงเดือน พฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาว จะมีช่วงเดือนพฤศจิกายนถึง เดือน กุมภาพันธ์ ฤดูร้อน จะมีช่วงเดือน มีนาคม ถึง เดือน เมษายน

อาชีพประชากร

เกษตรกรรมมีการประกอบเกษตรกรรมร้อยละ 30 ของประชากร พื้นไร่หมุนเวียน ผักผสมผสาน ผักสวนครัว ผลไม้

พื้นที่สำคัญในพื้นที่ ข้าวพื้นเมือง พื้นผักหมุนเวียน เช่นผักเขียว แตงตอน ผือก มัน ฟักทอง ต้นหอม ผักชี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และมันสำปะหลัง เป็นพื้นที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นในพื้นที่

การประมง เทศบาลตำบลแม่ต๋านเป็นพื้นที่ติดแม่น้ำเมยกั้นระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์ จึงมีการประมงแหล่งน้ำจิตตามธรรมชาติ เช่น ลำแม่น้ำเมย ลำน้ำห้วยและลำห้วยแม่โพธิ์

การปศุสัตว์ พื้นที่เทศบาลตำบลแม่ต๋าน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย การทำปศุสัตว์การเลี้ยงเชิงพาณิชย์มีน้อยที่อยู่นอกเขตเทศบาล เช่น โคเนื้อ กระบือ สุกร ไก่ และมีบ้านในครัวเรือน

จำนวนประชากรทั้งหมด 2,824 แยกออกเป็น ชาย 1,366 คน คิดเป็นร้อยละ 48.37 หญิง 1,458 คน คิดเป็นร้อยละ 51.63 จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,381 ครัวเรือน ความหนาแน่นเฉลี่ย 1,026.91 คน/ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรแยกตามเพศ และจำนวนครัวเรือนของเทศบาลตำบลแม่ต๋าน

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
1	แม่ต๋าน	634	695	1,329	719
2	ลำร้อง	732	763	1,498	662
	รวม	1,366	1,458	2,824	1,381

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาวิเศษ กนตธมโม (2563) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองรายงานกล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างและรักษาระบบประชาธิปไตยที่แข็งแกร่ง โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองและการปกครอง ช่วยให้เกิดการตรวจสอบอำนาจรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการปกครองระดับท้องถิ่นไม่เพียงแต่สนับสนุนความเข้าใจและการยอมรับของประชาชนในการจัดการปกครองของตนเอง แต่ยังเป็นการฝึกอบรมให้ประชาชนเข้าใจกระบวนการทางการเมืองและการปกครองมากยิ่งขึ้น การขาดความเข้าใจในสิทธิและกฎหมายท้องถิ่นอาจทำให้การใช้สิทธิเหล่านี้ไม่เกิดผล ดังนั้นการเพิ่มการรับรู้และการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิในการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและผลิตผลที่เป็นรูปธรรมในระดับท้องถิ่นและชาติ ดังนั้นควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิและอำนาจที่กฎหมายรับรองให้ชาวบ้านทราบอย่างกว้างขวางผ่านหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ หอกระจายข่าว และเอกสาร ส่งเสริมการรับรู้และเข้าใจในการมีส่วนร่วมที่เทศบาลและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเมืองและการพัฒนา จัดการฝึกอบรมให้ผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานเทศบาลมีความรู้และคุณธรรมในการรักษาประโยชน์สาธารณะ พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองเทศบาลให้ทันสมัย สนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ประชาชนเข้าใจสิทธิในการมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในการปกครองท้องถิ่น

ทิพย์วิมล ประเสริฐศรี, นพพร แพทย์รัตน์, ทรัพย์สิริ เสนิงค์ ณ อยุธยา และ สรรค์ ฤทธิธรรณศักดิ์ (2564) ทำการศึกษาเรื่อง การถอดบทเรียนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบ: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปูเต๋อ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อให้เกิดความเข้าใจการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต้นแบบ โดยเน้นการวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน ผ่านกระบวนการถอดบทเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และนำเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนโดยยึดหลักความยั่งยืน เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ผลด้วยวิธีคุณภาพ เพื่อสรุปบทเรียนที่เป็นประโยชน์ในการนำไปสู่การพัฒนาท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบและเกิดประโยชน์ร่วมกันในชุมชน ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนจำเป็นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการพัฒนาที่ส่งผลดีต่อทั้งสภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของชุมชน

สุชาติ พริกเล็ก, ไพรัตน์ ฉิมหาด, และเดโช แชน้ำแก้ว (2565) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด ตามด้วยการติดตามประเมินผล และการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ข้อเสนอแนะที่ได้รวมถึงการจัดประชาคมให้ประชาชนเข้าใจแผนพัฒนาชุมชน เปิดโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีและดำเนินโครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน

พระครูโกศลสมาธิวัตร, พระณัฏฐ์ธัมมชัย กลฺยาณธมโม และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม (2566) ตรวจสอบแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวัดวังปลัดสามัคคี จังหวัดสุรินทร์ และวัดป่าวังศิลา จังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาแนวคิดของชุมชนคุณธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยหลักที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมคือคน สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ในชุมชนที่ดีจะนำไปสู่ความสามัคคีและความสุขที่ยั่งยืน ใช้แนวทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนายั่งยืนมุ่งเน้นที่ "พลังบวร" ที่ผานวัด โรงเรียนและบ้านเข้าด้วยกันเพื่อการศึกษาและปลูกฝังคุณธรรม กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนได้แสดงผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมั่นคง ด้วยการเรียนรู้และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงการสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงาม การเปิดพื้นที่ในวัดเป็นศูนย์การเรียนรู้และการปฏิบัติทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมจะส่งผลให้ชุมชนนั้นสามารถพึ่งพาตนเองและมีชีวิตที่มั่นคงและมั่นคง

ศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์ และนภพร เชื้ออำ (2566) นำเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมสู่ความยั่งยืนในทั้งชุมชนชนบทและเมืองในประเทศไทย โดยเสนอแนวคิดในการปรับแนวทางการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและบริบทสังคม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนควรครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาคนและชุมชนให้มีความสุขและเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกออกเป็นหลายรูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วม รวมถึงการประเมินระดับการมีส่วนร่วมต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนาที่ครอบคลุมและเป็นรูปธรรมในทุกมิติ

เสาวภา สินสุภา (2566) ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีการมีส่วนร่วมในระดับสูง และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการมีส่วนร่วมตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ นอกจากนี้ยังพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ชัยกฤต ยกพลชัยชัย วิลาวิณย์ ขาดา และเพ็ญมาศ สุคนธจิตต์ (2567) ศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนปลอดภัยในพื้นที่เปราะบางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน การวิจัยใช้การสัมภาษณ์ การสังเกตและการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ผลลัพธ์จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและดำเนินการพัฒนาชุมชน ได้สร้างความรู้ร่วมและแนวทางใหม่ในการจัดการปัญหาชุมชน ซึ่งรวมถึงการจัดการขยะ สร้างห้องน้ำสะอาด และการพัฒนาตลาดปลอดภัย ทั้งนี้ ผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจสูงและแสดงถึงศักยภาพในการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและปลอดภัยในอนาคต

วุฒิชัย สายบุญจวง และ สมทรง บรรจงจิตินันต์ (2567) พิจารณาถึงผลกระทบของการพัฒนาแบบโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีต่อชุมชนเมืองในตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งการพัฒนาที่รวดเร็วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมของชุมชน การศึกษานี้ใช้ข้อมูลเชิงกายภาพ ประวัติชุมชน และข้อมูลสำคัญอื่นๆ เพื่อหาแนวทางพัฒนาที่เน้นการ

มีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการพัฒนาได้คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน ผลลัพธ์จากการวิจัยระบุว่ามีการสร้างนักวิจัยชุมชนที่มีความสามารถในการวิเคราะห์และจัดทำแผนพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาที่ได้จึงสะท้อนถึงการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมจริงจากชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งในมิติสังคมและสิ่งแวดล้อม

Mamokhere and Meyer (2022) ทำการศึกษา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประเมินกระบวนการวางแผนการพัฒนาชุมชนและเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชนถูกพัฒนาขึ้นเพื่อปรับปรุงการวางแผนกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับเทศบาลในแอฟริกาใต้ เนื่องจากยังมีปัญหาในกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนน้อย เกิดจากการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ เทศบาลชาเนนยังไม่ได้ให้ข้อมูลตอบกลับแก่ชุมชนและไม่ได้พิจารณาข้อมูลของชุมชน ขาดการปรึกษาชุมชนในการทบทวนการวางแผนการพัฒนาชุมชนประจำปี ภาครัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดย ยึดหลักประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด รับรองการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความโปร่งใสและความเปิดเผยในกิจการของเทศบาล นอกจากนี้การทำให้ประชาชนที่ด้อยโอกาสและผู้ที่เคยเป็นผู้เสียเปรียบสามารถมีส่วนร่วมในนโยบายและการสิทธิ์ในการตัดสินใจของเทศบาลได้โดยไม่มีอคติ รวมถึงเทศบาลควรพัฒนาและปรับปรุงความสามารถในการใช้ทรัพยากรให้ดีขึ้น บรรเทาปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการแบบสำรวจ (Research) ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอวิธีดำเนินการศึกษาตามหัวข้อการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 เกณฑ์การแปลผล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 2,824 คน (สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน, 2566)

กลุ่มตัวอย่างการกำหนดขนาดตัวอย่างจะใช้แนวคิดของยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยแทนค่าตามสูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่

n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N คือ ขนาดของประชากรทั้งหมด

e คือ ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (ร้อยละ 95)

$$n = \frac{2,824}{1 + 2,824(0.05)^2}$$

$$n = 350.3722$$

ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลจำนวนประชากรจะได้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 350.3722 คน โดยจะใช้กลุ่มตัวอย่าง 351 คน เมื่อได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้

กล่าวไว้ข้างต้นและผู้ที่ศึกษาได้ดำเนินการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด } X \text{ จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จากนั้นจึงทำการสุ่มแบบบังเอิญ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างได้ครบตามจำนวน 351 คน

ตารางที่ 3.1 จำนวนตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (ตัวอย่าง)
1	แม่ต๋่าน	1,329	165
2	ลำร้อง	1,495	186
รวม		2,824	351

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนในเทศบาลตำบลแม่ต๋่านอำเภอท่าสองยางจังหวัดตาก แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เกี่ยวกับการประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยางจังหวัดตาก ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการปฏิบัติการ
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการประเมินผล

โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นของประชาชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ตามระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เกี่ยวกับปัจจัยประชากรศาสตร์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม ที่มีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แก้ไข ก่อนที่จะนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ ที่ปรึกษา เพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

2. การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ไปนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อเพื่อให้ทราบความคิดเห็นและคำแนะนำเพื่อการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของการวิจัย นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังทำหน้าที่ในการประเมินคุณภาพของแบบสอบถามในเชิงเนื้อหาและโครงสร้าง รวมถึงการตรวจสอบด้านภาษา เพื่อความชัดเจนและเข้าใจง่าย ผลจากการประเมินจะช่วยให้แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถใช้เก็บข้อมูลได้อย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้น

3. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.82 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนั้นมีความเชื่อมั่นสูงสามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไปได้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและ อธิบายวิธีตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งบอกวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการกรอกแบบสอบถาม

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปให้ประชาชน คือ ประชาชนที่มีชื่อในทะเบียนบ้านเขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 351 คน เพื่อตอบแบบสอบถาม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถามแล้ว นำมาลงรหัสข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอในรูปตารางประกอบ

2. วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ สถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

3. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก สถิติที่ใช้คือ สถิติ เชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละความถี่ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมานการทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยใช้ สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม และใช้สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference Test)

การแปลผล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น รายละเอียด ดังนี้

$$\text{อัตราภาคั่น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

ดังนั้นค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นแต่ละระดับ เท่า 0.80 ผู้วิจัยจึงกำหนดแบ่งระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์การแปลผลความหมาย ของ Bert ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายความว่า ความคิดเห็นระดับดีมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายความว่า ความคิดเห็นระดับดี
- ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายความว่า ความคิดเห็นระดับดีปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายความว่า ความคิดเห็นระดับดีน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายความว่า ความคิดเห็นระดับดีน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยางจังหวัดตาก มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยและการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยมีลำดับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยางจังหวัดตาก
- 4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (Average)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง (Standard deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
p	แทน	ความน่าจะเป็นของความมีนัยสำคัญทางสถิติ
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบที (t-test)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบเอฟ (F-test)
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง
MS	แทน	ค่าความแปรปรวน
df	แทน	ค่าระดับขั้นแห่งความอิสระ
*	แทน	มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ $p \leq 0.05$

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน โดยความถี่และร้อยละ จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 351 คน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n=351)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	166	47.29
หญิง	185	52.71
รวม	351	100.00
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	21	5.98
21 – 30 ปี	67	19.09
31 – 40 ปี	98	27.92
41 – 50 ปี	86	24.50
51 – 60 ปี	49	13.96
60 ปีขึ้นไป	30	8.55
รวม	351	100.00
สถานภาพสมรส		
โสด	119	33.90
สมรส	137	39.03
หม้าย/อย่า/แยกกันอยู่	95	27.07
รวม	351	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	92	26.21
มัธยมศึกษาตอนต้น	60	17.09
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	36	10.26
อนุปริญญา/ปวส	46	13.11
ปริญญาตรี	106	30.20
สูงกว่าปริญญาตรี	11	3.13
รวม	351	100.00
อาชีพ		
รับราชการ/ข้าราชการ	77	21.94
รัฐวิสาหกิจ	41	11.68
รับจ้างทั่วไป	61	17.38
ธุรกิจส่วนตัว	89	25.36
เกษตรกรรม	61	17.38
อื่นๆ	22	6.27
รวม	351	100.00
รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามต่อเดือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	124	35.33
10,001 – 20,000 บาท	132	37.61
20,001 – 30,000 บาท	55	15.67
30,001 – 50,000 บาท	28	7.98
50,001 บาทขึ้นไป	12	3.42
รวม	351	100.00
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 – 2 คน	67	19.09
3 – 4 คน	131	37.32
5 – 6 คน	119	33.90
มากกว่า 6 คนขึ้นไป	34	9.69
รวม	351	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.71 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.29

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.92 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.50 และจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่น้อยที่สุดคือ ช่วงอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.98

สถานภาพสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่สมรส คิดเป็นร้อยละ 39.03 รองลงมาเป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 33.90 และสถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.07

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30.20 รองลงมาคือประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 26.21 และระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.13

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 25.36 รองลงมาคือ รับราชการ/ข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 21.94 และกลุ่มอาชีพที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 6.27

รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามต่อเดือน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.61 รองลงมาคือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.33 และรายได้ที่น้อยที่สุดคือ 50,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.42

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 3 – 4 คน คิดเป็นร้อยละ 37.32 รองลงมาคือ 5 – 6 คน คิดเป็นร้อยละ 33.90 และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่น้อยที่สุดคือ มากกว่า 6 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 9.69

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยางจังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก	ระดับความคิดเห็น (n=351)			
	อันดับที่	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการตัดสินใจ	3	4.22	0.67	มากที่สุด
2. ด้านการปฏิบัติการ	2	4.36	0.65	มากที่สุด
3. ด้านการรับผลประโยชน์	1	4.37	0.67	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผล	4	4.14	0.73	มาก
รวม		4.29	0.68	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.68) โดยด้านการรับผลประโยชน์มีระดับการมีส่วนร่วมสูงที่สุด ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = 0.67) รองลงมาคือด้านการปฏิบัติการ ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.65) และด้านการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.67) ในขณะที่ด้านการประเมินผลมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.73)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่านด้านการตัดสินใจ

ด้านการตัดสินใจ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่มีในชุมชนท่าน	4.30	0.69	มากที่สุด
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการพัฒนาชุมชน	4.31	0.63	มากที่สุด
3. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนพัฒนาชุมชนประจำปี ร่วมกับคณะกรรมการชุมชน	4.25	0.70	มากที่สุด

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋านด้านการตัดสินใจ

ด้านการตัดสินใจ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ในชุมชนตนเอง	4.16	0.62	มาก
5. ท่านได้ร่วมกันกับชุมชนในการตัดสินใจเลือกโครงการที่จะดำเนินการในชุมชนของท่าน	4.19	0.62	มาก
6. ท่านเคยเข้าร่วมในการประชุมชี้แจงหรือหารือเกี่ยวกับโครงการพัฒนาในชุมชนที่อยู่	4.13	0.74	มาก
ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	4.22	0.67	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋านด้านการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.67) ปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการพัฒนาชุมชน ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.63) การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่มีในชุมชนท่าน ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.69) และ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนพัฒนาชุมชนประจำปีร่วมกับคณะกรรมการชุมชน ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.70)

ปัจจัยย่อย ที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ในชุมชนตนเอง ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.62) การได้ร่วมกันกับชุมชนในการตัดสินใจเลือกโครงการที่จะดำเนินการในชุมชนของท่าน ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.62) และการเคยเข้าร่วมในการประชุมชี้แจงหรือหารือเกี่ยวกับโครงการพัฒนาในชุมชนที่อยู่ ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.74)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋านด้านการปฏิบัติการ

ด้านการปฏิบัติการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการจัดหาหรือประสานงานเกี่ยวกับบริการสาธารณะต่างๆ ในชุมชน อย่างเช่น การจัดหาน้ำดื่มหรือการจัดสถานที่ใช้งานร่วมกัน	4.32	0.61	มากที่สุด
2. ท่านได้เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะหรือการจัดงานชุมชนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน	4.37	0.65	มากที่สุด
3. ท่านเคยมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนแผนการพัฒนาชุมชน เช่น การติดต่อเทศบาลหรือสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนกิจกรรม	4.45	0.65	มากที่สุด
4. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การบริจาคหรือการจัดหาเงินทุนสำหรับกิจกรรมเหล่านั้น	4.23	0.64	มากที่สุด
5. ท่านเคยเข้าร่วมหรือให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้งบประมาณในการพัฒนาชุมชน เช่น การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการต่างๆ	4.45	0.56	มากที่สุด
6. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือติดตามความก้าวหน้าของโครงการชุมชนที่ถูกดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เช่น การตรวจสอบความคืบหน้าของโครงการหรือการประเมินผลลัพธ์	4.36	0.61	มากที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋านด้านการปฏิบัติการ

ด้านการปฏิบัติการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
7. ท่านเคยเข้าร่วมหรือให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้งบประมาณในการพัฒนาชุมชน เช่น การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการต่างๆ	4.45	0.56	มากที่สุด
8. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมดูแลและบำรุงรักษาสถานที่สาธารณะที่ได้รับการพัฒนาแล้วในชุมชน	4.24	0.74	มากที่สุด
9. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและสภาพของพื้นที่สาธารณะในชุมชนที่พัฒนาแล้ว	4.18	0.73	มาก
10. ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ชำรุดในชุมชน	4.52	0.60	มากที่สุด
11. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและระบบสุขาภิบาลในชุมชนเพื่อรักษาสุขภาพของชุมชน	4.54	0.57	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ	4.36	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋านด้านการปฏิบัติการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.65) ปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและระบบสุขาภิบาลในชุมชนเพื่อรักษาสุขภาพของชุมชน ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.57) การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ชำรุดในชุมชน ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.60) และการมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนแผนการพัฒนาชุมชน เช่น การติดต่อเทศบาลหรือสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนกิจกรรม ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.65) รวมถึงการเข้าร่วมหรือให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้งบประมาณในการพัฒนาชุมชน เช่น การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการต่างๆ ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.56)

ปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและสภาพของพื้นที่สาธารณะในชุมชนที่พัฒนาแล้ว ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.73)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋านด้านการรับผลประโยชน์

ด้านการรับผลประโยชน์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย รายได้จากตลาดชุมชน	4.30	0.65	มากที่สุด
2. ท่านมีโอกาสเข้าร่วมขายสินค้าในตลาดชุมชน และสร้างรายได้จากการขายสินค้า	4.26	0.72	มากที่สุด
3. ท่านได้ใช้สถานที่สาธารณะซึ่งถูกดูแลรักษาอย่างดี และให้บริการอย่างครบถ้วน เช่น สนามกีฬา	4.40	0.69	มากที่สุด
4. ท่านได้รับผลประโยชน์จากการแบ่งรายได้หรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆในการพัฒนาชุมชน	4.40	0.66	มากที่สุด
5. ท่านมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ในการทำงานหรือให้คำปรึกษากับคณะกรรมการชุมชน	4.45	0.65	มากที่สุด
6. ท่านได้รับประโยชน์จากการใช้โครงการพัฒนาที่ส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษาในชุมชน	4.43	0.65	มากที่สุด
7. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ศิลปะ และประเพณีในชุมชนของท่าน	4.36	0.66	มากที่สุด
8. ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวหรือสวนชุมชนที่พัฒนาแล้วในพื้นที่ของท่าน	4.35	0.62	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์	4.37	0.67	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างด้านการรับผลประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = 0.67) ปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็น 5 อันดับแรก ได้แก่ การมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ในการทำงานหรือให้คำปรึกษากับคณะกรรมการชุมชน ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.65) การได้รับประโยชน์จากการใช้โครงการพัฒนาที่ส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษาในชุมชน ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.65) การใช้สถานที่สาธารณะซึ่งถูกดูแลรักษาอย่างดีและให้บริการอย่างครบถ้วน เช่น สนามกีฬา ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.69) การได้รับผลประโยชน์จากการแบ่งรายได้หรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน ($\bar{x} =$

4.40, S.D. = 0.66) และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ศิลปะ และ ประเพณีในชุมชน ($\bar{x}$ = 4.36, S.D. = 0.66)

สำหรับปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด ได้แก่ การมีโอกาสเข้าร่วมขายสินค้าใน ตลาดชุมชนและสร้างรายได้จากการขายสินค้า ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.72) และการได้รับประโยชน์ จากโครงการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย รายได้จากตลาดชุมชน ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.65) แต่ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุด

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋านด้านการประเมินผล

ด้านการประเมินผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านได้เข้าร่วมติดตามและให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการควบคุมและการดำเนินการของ กิจกรรมชุมชน	4.20	0.67	มากที่สุด
2. ท่านมีบทบาทในการตรวจสอบและแก้ไข ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของ ชุมชน	4.13	0.74	มาก
3. ท่านได้เข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมใดๆ ที่ จัดโดยคณะกรรมการชุมชนเพื่อติดตาม ความก้าวหน้าของชุมชน	4.20	0.75	มาก
4. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จ ของโครงการพัฒนาหรือกิจกรรมสำคัญๆ ใน ชุมชน เช่น โครงการจิตอาสาหรืองาน ประเพณีของชุมชน	4.07	0.70	มาก
5. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจและรายงานความ คืบหน้าของแผนพัฒนาชุมชนและกิจกรรมที่ กำลังดำเนินการอยู่	4.07	0.76	มาก
6. ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบจาก โครงการชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมใน พื้นที่	4.14	0.76	มาก
ค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วม ด้านการประเมินผล	4.14	0.73	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างด้านการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.73) ปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วม ติดตามและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการควบคุมและการดำเนินการของกิจกรรมชุมชน ($\bar{x}$ = 4.20,

S.D. = 0.67) และการเข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมใดๆ ที่จัดโดยคณะกรรมการชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าของชุมชน ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.75) รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่ ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.76)

ปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของโครงการพัฒนาหรือกิจกรรมสำคัญๆ ในชุมชน เช่น โครงการจิตอาสาหรืองานประเพณีของชุมชน ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.70) และการมีส่วนร่วมในการสำรวจและรายงานความคืบหน้าของแผนพัฒนาชุมชนและกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.76)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีสมมติฐานการวิจัยและผลการเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

1) จำแนกตามเพศ

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก	เพศ				t	sig
	ชาย (n=166)		หญิง (n=185)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการตัดสินใจ	4.21	0.28	4.24	0.29	-0.97	0.33
2. ด้านการปฏิบัติการ	4.37	0.22	4.36	0.21	0.06	0.95
3. ด้านการรับผลประโยชน์	4.34	0.24	4.39	0.23	-2.26	0.02*
4. ด้านการประเมินผล	4.13	0.30	4.14	0.31	-0.51	0.61
รวม	4.28	0.13	4.30	0.14	-1.62	0.11

จากตารางที่ 4.7 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ด้วยค่าสถิติ independent-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า โดยรวม เพศที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการรับผลประโยชน์ ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$) แต่ในด้านการรับผลประโยชน์พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยเพศชายมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์น้อยกว่าเพศหญิง ($\bar{X}$ = 4.34 และ 4.39 ตามลำดับ)

2) จำแนกตามช่วงอายุ

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามช่วงอายุ

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม		1.47	5	0.29	3.70	>0.01*
	ภายในกลุ่ม		27.41	345	0.08		
	รวม		28.88	350			
2. ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม		0.87	5	0.17	3.91	>0.01*
	ภายในกลุ่ม		15.27	345	0.04		
	รวม		16.14	350			
3. ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม		0.85	5	0.17	3.16	>0.01*
	ภายในกลุ่ม		18.48	345	0.05		
	รวม		19.33	350			
4. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม		1.79	5	0.36	4.02	>0.01*
	ภายในกลุ่ม		30.65	345	0.09		
	รวม		32.43	350			
รวม	ระหว่างกลุ่ม		0.99	5	0.20	11.83	>0.01*
	ภายในกลุ่ม		5.78	345	0.02		
	รวม		6.77	350			

*มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.8 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุ ด้วยค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 พบว่า โดยรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) เมื่อพิจารณาแยกรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ($F = 3.70$, $p < 0.01$) ด้านการปฏิบัติการ ($F = 3.91$, $p < 0.01$) ด้านการรับผลประโยชน์ ($F = 3.16$, $p < 0.01$) และด้านการประเมินผล ($F = 4.02$, $p < 0.01$) ต่างก็มีความแตกต่างกันทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าช่วงอายุของประชาชนส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ ในภาพรวม ค่า F ของการมีส่วนร่วมรวมทั้งหมดอยู่ที่ 11.83 ($p < 0.01$)

ตารางที่ 4.9 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุ ในภาพรวมด้วยวิธี Fisher's LSD

ช่วงอายุ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	21 – 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	51 – 60 ปี	60 ปีขึ้นไป
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี		<0.01	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01
21 – 30 ปี			<0.01	<0.01	<0.01	0.12
31 – 40 ปี				0.92	0.98	0.31
41 – 50 ปี					0.91	0.28
51 – 60 ปี						0.37
60 ปีขึ้นไป						

จากตารางที่ 4.9 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุในภาพรวมด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน กลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากทุกกลุ่มอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

กลุ่มอายุ 21–30 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี กลุ่มอายุ 31–40 ปี และกลุ่มอายุ 41–50 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอายุ 51–60 ปี ($p = 0.12$) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป

กลุ่มอายุ 31–40 ปี ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มอายุ 41–50 ปี ($p = 0.92$), 51–60 ปี ($p = 0.98$) และ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.31$)

กลุ่มอายุ 41–50 ปี ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มอายุ 51–60 ปี ($p = 0.91$) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.28$)

กลุ่มอายุ 51–60 ปี ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.37$)

ตารางที่ 4.10 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุ ในด้านการตัดสินใจ ด้วยวิธี Fisher's LSD

ช่วงอายุ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	21 – 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	51 – 60 ปี	60 ปีขึ้นไป
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี		0.24	<0.01*	<0.01*	0.03*	0.09
21 – 30 ปี			0.01*	<0.01	0.16	0.39
31 – 40 ปี				0.76	0.32	0.23
41 – 50 ปี					0.22	0.17
51 – 60 ปี						0.75
60 ปีขึ้นไป						

*มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.10 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ในด้านการตัดสินใจ จำแนกตามช่วงอายุด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า กลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกลุ่มอายุ 31-40 ปี และ 41-50 ปี ($p < 0.01$) รวมถึงกลุ่มอายุ 51-60 ปี ($p = 0.03$) แต่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มอายุ 21-30 ปี ($p = 0.24$) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.09$)

กลุ่มอายุ 21-30 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี ($p = 0.01$) และกลุ่มอายุ 31-40 ปี ($p < 0.01$) แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอายุ 41-50 ปี ($p = 0.16$), 51-60 ปี ($p = 0.39$) และ 60 ปีขึ้นไป

กลุ่มอายุ 31-40 ปี ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มอายุ 41-50 ปี ($p = 0.76$), 51-60 ปี ($p = 0.32$) และ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.23$)

กลุ่มอายุ 41-50 ปี ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มอายุ 51-60 ปี ($p = 0.22$) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.17$)

กลุ่มอายุ 51-60 ปี ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.75$)

ตารางที่ 4.11 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุ ในด้านการปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD

ช่วงอายุ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	21 – 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	51 – 60 ปี	60 ปีขึ้นไป
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	0.02*	<0.01*	<0.01*	<0.01*	0.03*	
21 – 30 ปี		0.07	0.12	0.03	0.88	
31 – 40 ปี			0.85	0.47	0.23	
41 – 50 ปี				0.39	0.29	
51 – 60 ปี					0.10	
60 ปีขึ้นไป						

จากตารางที่ 4.11 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุในด้านการปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า กลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการแตกต่างจากทุกกลุ่มอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ยกเว้นกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีค่า $p = 0.03$ ซึ่งยังคงอยู่ในระดับนัยสำคัญ แสดงถึงความแตกต่างที่ชัดเจนในด้านการปฏิบัติการระหว่างกลุ่มอายุดังกล่าวกับกลุ่มอื่น

กลุ่มอายุ 21-30 ปี มีความแตกต่างในค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการกับกลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปีอย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.02$) แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอายุ 31-40 ปี ($p = 0.07$) และ 41-50 ปี ($p = 0.12$) อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มอายุ 51-60 ปี ($p = 0.03$) แต่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.88$)

กลุ่มอายุ 31-40 ปี พบว่าไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกับกลุ่มอายุ 41-50 ปี ($p = 0.85$), 51-60 ปี ($p = 0.47$) และ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.23$) เช่นเดียวกับกลุ่มอายุ 41-50 ปี ที่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มอายุ 51-60 ปี ($p = 0.39$) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.29$) ส่วนกลุ่มอายุ 51-60 ปี ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.10$)

ตารางที่ 4.12 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุ ในด้านการรับผลประโยชน์ ด้วยวิธี Fisher's LSD

ช่วงอายุ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	21 – 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	51 – 60 ปี	60 ปีขึ้นไป
		ปี	ปี	ปี	ปี	ปี
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี		<0.01*	<0.01*	<0.01*	<0.01*	0.01*
21 – 30 ปี			0.58	0.47	0.58	0.91
31 – 40 ปี				0.84	0.93	0.60
41 – 50 ปี					0.94	0.51
51 – 60 ปี						0.58
60 ปีขึ้นไป						

จากตารางที่ 4.12 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุในด้านการรับผลประโยชน์ด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า กลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์แตกต่างจากทุกกลุ่มอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ยกเว้นกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีค่า $p = 0.01$ ซึ่งยังคงอยู่ในระดับนัยสำคัญ

กลุ่มอายุ 21–30 ปี ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุ 31–40 ปี ($p = 0.58$), 41–50 ปี ($p = 0.47$), 51–60 ปี ($p = 0.58$) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.91$)

กลุ่มอายุ 31–40 ปี ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกับกลุ่มอายุ 41–50 ปี ($p = 0.84$) 51–60 ปี ($p = 0.93$) และ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.60$) เช่นเดียวกับกลุ่มอายุ 41–50 ปี ที่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มอายุ 51–60 ปี ($p = 0.94$) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.51$)

ส่วนกลุ่มอายุ 51–60 ปี ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.58$)

ตารางที่ 4.13 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุ ในด้านการประเมินผลด้วยวิธี Fisher's LSD

ช่วงอายุ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	21 – 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	51 – 60 ปี	60 ปีขึ้นไป
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี		0.06	<0.01*	<0.01*	<0.01*	<0.01*
21 – 30 ปี			0.02*	0.03*	0.07	0.01*
31 – 40 ปี				0.97	0.95	0.37
41 – 50 ปี					0.98	0.36
51 – 60 ปี						0.39
60 ปีขึ้นไป						

จากตารางที่ 4.13 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามช่วงอายุในด้านการประเมินผลด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า กลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลแตกต่างจากทุกกลุ่มอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ยกเว้นกลุ่มอายุ 21–30 ปี ที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.06$)

กลุ่มอายุ 21–30 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลแตกต่างจากกลุ่มอายุ 31–40 ปี ($p = 0.02$) และกลุ่มอายุ 41–50 ปี ($p = 0.03$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มอายุ 51–60 ปี ($p = 0.07$) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.01$) กลุ่มอายุ 31–40 ปี ไม่มีความแตกต่างในค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุ 41–50 ปี ($p = 0.97$), 51–60 ปี ($p = 0.95$) และ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.37$) กลุ่มอายุ 41–50 ปี ไม่มีความแตกต่างในค่าเฉลี่ยกับกลุ่มอายุ 51–60 ปี ($p = 0.98$) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.36$) เช่นเดียวกับกลุ่มอายุ 51–60 ปี ที่ไม่มีความแตกต่างในค่าเฉลี่ยกับกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ($p = 0.39$)

3) จำแนกตามสถานภาพสมรส

ตารางที่ 4.14 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอสองยาง จังหวัดตากจำแนกตามสถานภาพสมรส

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม		0.00	2.00	0.00	0.01	0.99
	ภายในกลุ่ม		28.88	348.00	0.08		
	รวม		28.88	350.00			
2. ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม		0.02	2.00	0.01	0.25	0.78
	ภายในกลุ่ม		16.12	348.00	0.05		
	รวม		16.14	350.00			
3. ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม		0.29	2.00	0.14	2.64	0.07
	ภายในกลุ่ม		19.04	348.00	0.06		
	รวม		19.33	350.00			
4. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม		0.32	2.00	0.16	1.74	0.18
	ภายในกลุ่ม		32.11	348.00	0.09		
	รวม		32.43	350.00			
รวม	ระหว่างกลุ่ม		0.09	2.00	0.04	2.30	0.10
	ภายในกลุ่ม		6.68	348.00	0.02		
	รวม		6.77	350.00			

จากตารางที่ 4.14 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามสถานภาพสมรส ด้วยค่าสถิติ F-test พบว่า โดยรวม ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้านไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณาตามสถานภาพสมรส ($p > 0.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านการตัดสินใจ ($F=0.01$ และ $p=0.99$) ด้านการปฏิบัติการ ($F=0.25$ และ $p=0.78$) ด้านการรับผลประโยชน์ ($F=2.64$ และ $p=0.07$) และด้านการประเมินผล ($F=1.74$ และ $p=0.18$) พบว่า ไม่มีความแตกต่างในค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านนี้ระหว่างกลุ่มสถานภาพสมรส

4) จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 4.15 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามสถานภาพสมรส

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	1.53	5.00	0.31	3.87	<0.01*
	ภายในกลุ่ม	27.34	345.00	0.08		
	รวม	28.88	350.00			
2. ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	1.39	5.00	0.28	6.49	<0.01*
	ภายในกลุ่ม	14.75	345.00	0.04		
	รวม	16.14	350.00			
3. ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	0.76	5.00	0.15	2.84	0.02*
	ภายในกลุ่ม	18.56	345.00	0.05		
	รวม	19.33	350.00			
4. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	1.00	5.00	0.20	2.20	0.05*
	ภายในกลุ่ม	31.43	345.00	0.09		
	รวม	32.43	350.00			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.00	5.00	0.20	12.02	<0.01*
	ภายในกลุ่ม	5.76	345.00	0.02		
	รวม	6.77	350.00			

*มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.15 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามสถานภาพสมรส ด้วยค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 พบว่าโดยรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) เมื่อพิจารณาแยกรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ($F = 3.87$, $p < 0.01$) ด้านการปฏิบัติการ ($F = 6.49$, $p < 0.01$) ด้านการรับผลประโยชน์ ($F = 2.84$, $p = 0.02$) และด้านการประเมินผล ($F = 2.20$, $p = 0.05$) ต่างก็มีความแตกต่างกันทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานภาพสมรสของประชาชนส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญ ในภาพรวม ค่า F ของการมีส่วนร่วมรวมทั้งหมดอยู่ที่ 12.02 ($p < 0.01$)

ตารางที่ 4.16 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในภาพรวมด้วยวิธี Fisher's LSD

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	อนุปริญญา/ปวส	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		0.55	0.28	0.60	<0.01*	<0.01*
มัธยมศึกษาตอนต้น			0.59	0.32	<0.01*	<0.01*
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช				0.17	<0.01*	<0.01*
อนุปริญญา/ปวส					<0.01*	<0.01*
ปริญญาตรี						0.02*
สูงกว่าปริญญาตรี						

จากตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในภาพรวมด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมระหว่างระดับการศึกษาที่แตกต่างกันแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายกลุ่ม โดยกลุ่มผู้มีการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มผู้มีการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ในทำนองเดียวกัน กลุ่มผู้มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ก็มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มผู้มีการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

นอกจากนี้ กลุ่มผู้มีการศึกษาอนุปริญญา/ปวส ยังแสดงความแตกต่างจากกลุ่มผู้มีการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) ในขณะที่กลุ่มผู้มีการศึกษาปริญญาตรีแสดงความแตกต่างจากกลุ่มผู้มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีด้วยค่า $p = 0.02$

ตารางที่ 4.17 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในด้านการตัดสินใจด้วยวิธี Fisher's LSD

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	อนุปริญญา/ปวส	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		0.87	0.95	0.36	<0.01*	0.01*
มัธยมศึกษาตอนต้น			0.85	0.47	0.01*	0.01*
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช				0.42	0.01*	0.01*
อนุปริญญา/ปวส					0.09	0.04*
ปริญญาตรี						0.23
สูงกว่าปริญญาตรี						

จากตารางที่ 4.17 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในด้านการตัดสินใจด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจระหว่างระดับการศึกษาต่าง ๆ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางกลุ่ม

กลุ่มผู้มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจแตกต่างจากกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$ และ $p = 0.01$ ตามลำดับ) เช่นเดียวกับกลุ่มผู้มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ที่แสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ($p = 0.01$) นอกจากนี้ กลุ่มผู้มีระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวส ยังมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจแตกต่างจากกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($p = 0.04$) แต่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ($p = 0.09$) สรุปได้ว่าระดับการศึกษามีผลต่อการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจในบางกลุ่มอย่างชัดเจน

ตารางที่ 4.18 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในด้านการปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	อนุปริญญา/ปวส	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		0.80	0.40	0.47	<0.01*	<0.01*
มัธยมศึกษาตอนต้น			0.33	0.65	<0.01*	<0.01*
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช				0.19	<0.01*	<0.01*
อนุปริญญา/ปวส					0.03*	<0.01*
ปริญญาตรี						<0.01*
สูงกว่าปริญญาตรี						

จากตารางที่ 4.18 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในด้านการปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการระหว่างระดับการศึกษาต่าง ๆ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายกลุ่ม

กลุ่มผู้มีการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการแตกต่างจากกลุ่มผู้มีการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) เช่นเดียวกับกลุ่มผู้มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มผู้มีการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ($p < 0.01$)

กลุ่มผู้มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มผู้มีการศึกษาอนุปริญญา/ปวส ($p = 0.03$) ปริญญาตรี ($p < 0.01$) และสูงกว่าปริญญาตรี ($p < 0.01$) นอกจากนี้ กลุ่มผู้มีการศึกษาอนุปริญญา/ปวส มีความแตกต่างกับกลุ่มผู้มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($p < 0.01$) แต่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มผู้มีการศึกษาประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช

ตารางที่ 4.19 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในด้านการรับผลประโยชน์ด้วยวิธี Fisher's LSD

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	อนุปริญญา/ปวส	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		0.11	0.05*	0.10	0.53	0.17
มัธยมศึกษาตอนต้น			0.59	0.88	0.03*	0.03*
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช				0.71	0.02*	0.02*
อนุปริญญา/ปวส					0.03*	0.03*
ปริญญาตรี						0.27
สูงกว่าปริญญาตรี						

จากตารางที่ 4.19 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในด้านการรับผลประโยชน์ด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า ระดับการศึกษาส่งผลให้ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการรับประโยชน์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางกลุ่ม

กลุ่มผู้มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์แตกต่างจากกลุ่มผู้มีการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.03$) เช่นเดียวกับกลุ่มผู้มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ที่แตกต่างจากกลุ่มผู้มีการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.02$)

นอกจากนี้ กลุ่มผู้มีการศึกษาอนุปริญญา/ปวส ยังมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มผู้มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($p=0.03$) แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มผู้มีการศึกษาประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช

ตารางที่ 4.20 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในด้านการประเมินผลด้วยวิธี Fisher's LSD

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	อนุปริญญา/ปวส	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		0.96	0.48	0.26	0.01*	0.10
มัธยมศึกษาตอนต้น			0.49	0.28	0.02*	0.10
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช				0.77	0.20	0.26
อนุปริญญา/ปวส					0.31	0.34
ปริญญาตรี						0.66
สูงกว่าปริญญาตรี						

จากตารางที่ 4.20 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามระดับการศึกษาในด้านการประเมินผลด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า ระดับการศึกษาในบางกลุ่มมีผลต่อความแตกต่างในค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กลุ่มผู้มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลแตกต่างจากกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.01$) แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($p=0.10$)

กลุ่มผู้มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลแตกต่างจากกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.02$) แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาอื่น

สำหรับกลุ่มผู้มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช และอนุปริญญา/ปวส ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลกับกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาอื่น ๆ

5) จำแนกตามอาชีพ

ตารางที่ 4.21 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามอาชีพ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม	0.50	5.00	0.10	1.21	0.31
	ภายในกลุ่ม	28.38	345.00	0.08		
	รวม	28.88	350.00			
2. ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	0.53	5.00	0.11	2.32	0.04*
	ภายในกลุ่ม	15.61	345.00	0.05		
	รวม	16.14	350.00			
3. ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	0.43	5.00	0.09	1.57	0.17
	ภายในกลุ่ม	18.90	345.00	0.06		
	รวม	19.33	350.00			
4. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	0.19	5.00	0.04	0.41	0.84
	ภายในกลุ่ม	32.24	345.00	0.09		
	รวม	32.43	350.00			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.21	5.00	0.04	2.23	0.05*
	ภายในกลุ่ม	6.56	345.00	0.02		
	รวม	6.77	350.00			

จากตารางที่ 4.21 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามอาชีพ ด้วยค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบว่า ในภาพรวม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=2.23$, $p=0.05$)

เมื่อพิจารณาแยกรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=2.32$, $p=0.04$) แต่ในด้าน ด้านการตัดสินใจ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

ตารางที่ 4.22 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามอาชีพในภาพรวมด้วยวิธี Fisher's LSD

อาชีพ	รับราชการ	รัฐวิสาหกิจ	รับจ้างทั่วไป	ธุรกิจส่วนตัว	เกษตรกร	อื่นๆ
รับราชการ		0.58	0.46	0.30	0.03*	0.96
รัฐวิสาหกิจ			0.92	0.16	0.18	0.72
รับจ้างทั่วไป				0.09	0.17	0.64
ธุรกิจส่วนตัว					<0.01*	0.47
เกษตรกร						0.14
อื่นๆ						

จากตารางที่ 4.22 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามอาชีพในภาพรวม ด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในภาพรวม กลุ่มที่มีอาชีพรับราชการ มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.03$)

กลุ่มที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$)

ในขณะที่การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

ตารางที่ 4.23 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามอาชีพในการปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD

อาชีพ	รับราชการ	รัฐวิสาหกิจ	รับจ้างทั่วไป	ธุรกิจส่วนตัว	เกษตรกร	อื่นๆ
รับราชการ		0.78	0.18	0.61	0.01*	0.26
รัฐวิสาหกิจ			0.39	0.48	0.07	0.41
รับจ้างทั่วไป				0.06	0.29	0.86
ธุรกิจส่วนตัว					<0.01	0.14
เกษตรกร						0.55
อื่นๆ						

จากตารางที่ 4.23 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามอาชีพในการปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติการกลุ่มที่มีอาชีพรับราชการ มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.01$) กลุ่มที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$)

ในขณะที่การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

6) จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

ตารางที่ 4.24 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม		0.40	4.00	0.10	1.22	0.30
	ภายในกลุ่ม		28.48	346.00	0.08		
	รวม		28.88	350.00			
2. ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม		0.28	4.00	0.07	1.54	0.19
	ภายในกลุ่ม		15.86	346.00	0.05		
	รวม		16.14	350.00			
3. ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม		0.04	4.00	0.01	0.16	0.96
	ภายในกลุ่ม		19.29	346.00	0.06		
	รวม		19.33	350.00			
4. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม		0.90	4.00	0.22	2.46	0.05*
	ภายในกลุ่ม		31.54	346.00	0.09		
	รวม		32.43	350.00			
รวม	ระหว่างกลุ่ม		0.18	4.00	0.05	2.35	0.05
	ภายในกลุ่ม		6.59	346.00	0.02		
	รวม		6.67	350.00			

จากตารางที่ 4.24 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ด้วยค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า การมีส่วนร่วมในภาพรวมมีความแตกต่างกันตามรายได้ต่อเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=2.35$, $p=0.05$)

เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการตัดสินใจ ($F=1.22$, $p=0.30$) ด้านการปฏิบัติการ ($F=1.54$, $p=0.19$) และด้านการรับผลประโยชน์ ($F=0.16$, $p=0.96$) ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

ด้านการประเมินผล พบว่ามีความแตกต่างกันตามรายได้ต่อเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=2.46$, $p=0.05$)

ตารางที่ 4.25 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ในภาพรวมด้วยวิธี Fisher's LSD

รายได้ต่อเดือน	น้อยกว่า 10,000 บาท	10,001 – 20,000 บาท	20,001 – 30,000 บาท	30,001 – 50,000 บาท	50,001 บาทขึ้นไป
น้อยกว่า 10,000 บาท		0.75	0.52	0.36	0.01*
10,001 – 20,000 บาท			0.37	0.27	<0.01*
20,001 – 30,000 บาท				0.71	0.02*
30,001 – 50,000 บาท					0.07
50,001 บาทขึ้นไป					

จากตารางที่ 4.25 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามรายได้ต่อเดือนในภาพรวมด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.01$) แต่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มรายได้อื่น ($p>0.05$)

กลุ่มที่มีรายได้ 10,001–20,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$) แต่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มรายได้อื่น ($p>0.05$)

กลุ่มที่มีรายได้ 20,001–30,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.02$) แต่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มรายได้อื่น ($p>0.05$)

กลุ่มที่มีรายได้ 30,001–50,000 บาท ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มรายได้อื่นทั้งหมด ($p>0.05$)

ตารางที่ 4.26 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามอาชีพในการปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD

รายได้ต่อเดือน	น้อยกว่า 10,000 บาท	10,001 – 20,000 บาท	20,001 – 30,000 บาท	30,001 – 50,000 บาท	50,001 บาทขึ้นไป
น้อยกว่า 10,000 บาท		0.77	0.30	0.07	0.27
10,001 – 20,000 บาท			0.21	0.04*	0.22
20,001 – 30,000 บาท				0.35	0.60
30,001 – 50,000 บาท					0.89
50,001 บาทขึ้นไป					

จากตารางที่ 4.26 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามรายได้ต่อเดือนในการปฏิบัติการด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการกับกลุ่มรายได้อื่นทั้งหมด ($p>0.05$)

กลุ่มที่มีรายได้ 10,001–20,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ 20,001–30,000 บาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.04$) แต่ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มรายได้อื่น ($p>0.05$)

กลุ่มที่มีรายได้ 20,001–30,000 บาท ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มรายได้อื่นทั้งหมด ($p>0.05$)

กลุ่มที่มีรายได้ 30,001–50,000 บาท และกลุ่มที่มีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไป ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมกับกลุ่มรายได้อื่นทั้งหมด ($p>0.05$)

7) จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือน

ตารางที่ 4.27 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก		แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการตัดสินใจ	ระหว่างกลุ่ม		0.10	3	0.03	0.41	0.75
	ภายในกลุ่ม		28.78	347	0.08		
	รวม		28.88	350			
2. ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม		0.07	3	0.02	0.53	0.66
	ภายในกลุ่ม		16.07	347	0.05		
	รวม		16.14	350			
3. ด้านการรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม		0.25	3	0.08	1.52	0.21
	ภายในกลุ่ม		19.08	347	0.06		
	รวม		19.33	350			
4. ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม		0.18	3	0.06	0.66	0.58
	ภายในกลุ่ม		32.25	347	0.09		
	รวม		32.43	350			
รวม	ระหว่างกลุ่ม		0.05	3	0.02	0.80	0.50
	ภายในกลุ่ม		6.72	347	0.02		
	รวม		6.77	350			

จากตารางที่ 4.27 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือนด้วยค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบว่า ในภาพรวม ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) เมื่อจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า ด้านการตัดสินใจ ($F=0.41$, $p=0.75$) ด้านการปฏิบัติการ ($F=0.53$, $p=0.66$) ด้านการรับผลประโยชน์ ($F=1.52$, $p=0.21$) และด้านการประเมินผล ($F=0.66$, $p=0.58$) ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทุกปัจจัย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตนเองและเปรียบเทียบปัจจัยประชากรศาสตร์กับมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเองของกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือประชากรมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำนวน 2,824 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรกำหนดขนาดตัวอย่างของยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 351 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) โดยใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ ๖ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยใช้ สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม และใช้สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference Test)

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.71 อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.92 และมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 39.03 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 30.20 โดยประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.36 มีรายได้ต่อเดือนในช่วง 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.61 และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่คือ 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 37.32

5.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยางจังหวัดตาก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$) โดยด้านการรับผลประโยชน์มีระดับการมีส่วนร่วมสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมาคือด้านการปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.36$) และด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.22$) ในขณะที่ด้านการประเมินผลมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอธิบายได้ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋านในด้านการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$) โดยปัจจัยที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการพัฒนาชุมชน ($\bar{x} = 4.31$) การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่มีในชุมชน ($\bar{x} = 4.30$) และการมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนพัฒนาชุมชนประจำปีร่วมกับคณะกรรมการชุมชน ($\bar{x} = 4.25$) ขณะที่ปัจจัยที่มีระดับความคิดเห็นรองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ($\bar{x} = 4.16$) การร่วมตัดสินใจเลือกโครงการที่จะดำเนินการในชุมชน ($\bar{x} = 4.19$) และการเข้าร่วมประชุมชี้แจงหรือหารือเกี่ยวกับโครงการพัฒนาในชุมชน ($\bar{x} = 4.13$)

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋านด้านการปฏิบัติการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.36$) โดยปัจจัยที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ การจัดการน้ำและระบบสุขาภิบาลในชุมชนเพื่อรักษาสุขภาพของชุมชน ($\bar{x} = 4.54$) การปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ชำรุดในชุมชน ($\bar{x} = 4.52$) การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนแผนการพัฒนาชุมชน ($\bar{x} = 4.45$) และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้งบประมาณในการพัฒนาชุมชน ($\bar{x} = 4.45$) ส่วนปัจจัยที่มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ การรักษาความสะอาดและสภาพของพื้นที่สาธารณะที่พัฒนาแล้ว ($\bar{x} = 4.18$)

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการรับผลประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.37$) โดยปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ในการทำงานหรือให้คำปรึกษากับคณะกรรมการชุมชน ($\bar{x} = 4.45$) การได้รับประโยชน์จากโครงการที่ส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษาในชุมชน ($\bar{x} = 4.43$) และการใช้สถานที่สาธารณะที่ได้รับการดูแลรักษาอย่างดี ($\bar{x} = 4.40$) ในขณะที่ปัจจัยที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุดแต่ยังอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมขายสินค้าในตลาดชุมชนเพื่อสร้างรายได้ ($\bar{x} = 4.26$) และการได้รับประโยชน์จากโครงการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน เช่น ความสะอาดและความปลอดภัย ($\bar{x} = 4.30$)

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) โดยปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ได้แก่ การเข้าร่วมติดตามและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการควบคุมและการดำเนินการของกิจกรรมชุมชน ($\bar{x} = 4.20$) และการเข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมที่จัดโดยคณะกรรมการชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าของชุมชน ($\bar{x} = 4.20$) รองลงมาคือการวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ($\bar{x} = 4.14$) ในขณะที่ปัจจัยย่อยที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของโครงการสำคัญ ($\bar{x} = 4.07$) และการสำรวจและรายงานความคืบหน้าของแผนพัฒนาชุมชน ($\bar{x} = 4.07$)

5.1.3 ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับ

ผลประโยชน์ และการประเมินผล จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า

เพศชายและเพศหญิงโดยรวมระดับการมีส่วนร่วมไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการประเมินผลไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p>0.05$) อย่างไรก็ตาม ในด้านการรับผลประโยชน์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) โดยเพศชายมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยกว่าเพศหญิง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และ 4.39 ตามลำดับ)

ช่วงอายุต่างกันมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในทุกด้าน โดยรวมพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล กลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปีมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างจากทุกกลุ่มอายุอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ($p<0.01$) ยกเว้นบางกลุ่มที่ไม่มีความแตกต่างในบางด้าน เช่น กลุ่มอายุ 21–30 ปี ไม่มีความแตกต่างในบางด้านกับกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าช่วงอายุของประชาชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนในแง่มุมที่แตกต่างกัน

สถานภาพสมรสต่างกันไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ไม่มีความแตกต่างในค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มสถานภาพสมรส

ระดับการศึกษามีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยรวมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการตัดสินใจ ($p<0.01$) ด้านการปฏิบัติการ ($p<0.01$) ด้านการรับผลประโยชน์ ($p=0.02$) และด้านการประเมินผล ($p=0.05$) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และมีมัธยมศึกษาตอนต้น มีความแตกต่างกับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีในหลายด้านอย่างมีนัยสำคัญ

อาชีพที่แตกต่างกัน พบว่า ในภาพรวมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.05$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการปฏิบัติการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.04$) ในขณะที่ด้านการตัดสินใจ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผลไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบในภาพรวม กลุ่มที่มีอาชีพรับราชการและธุรกิจส่วนตัวมีความแตกต่างจากกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.03$ และ $p<0.01$ ตามลำดับ) สำหรับด้านการปฏิบัติการ กลุ่มที่มีอาชีพรับราชการและธุรกิจส่วนตัวมีความแตกต่างจากกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.01$ และ $p<0.01$ ตามลำดับ) ในขณะที่กลุ่มอาชีพอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างในค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในทุกด้าน

ช่วงรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน พบว่าในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.05$) โดยในด้านการประเมินผลพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p=0.05$) แต่ในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการรับผลประโยชน์ ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p>0.05$) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในภาพรวม กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท มีความ

แตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญ ($p=0.01$) เช่นเดียวกับกลุ่มรายได้ 10,001–20,000 บาท และ 20,001–30,000 บาท ที่มีความแตกต่างจากกลุ่มรายได้ 50,001 บาทขึ้นไป ($p<0.01$ และ $p=0.02$ ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มรายได้ 30,001–50,000 บาท ไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มรายได้อื่นทั้งหมด ($p>0.05$) ในด้านการปฏิบัติการ กลุ่มที่มีรายได้ 10,001–20,000 บาท มีความแตกต่างจากกลุ่มรายได้ 20,001–30,000 บาทอย่างมีนัยสำคัญ ($p=0.04$) แต่กลุ่มรายได้อื่นทั้งหมด ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$)

เมื่อจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าในภาพรวม ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกด้านไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p>0.05$) เช่นเดียวกับการพิจารณาในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ($p=0.75$) ด้านการปฏิบัติการ ($p=0.66$) ด้านการรับผลประโยชน์ ($p=0.21$) และด้านการประเมินผล ($p=0.58$) ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันทุกปัจจัย

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอสองยางจังหวัดตาก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม พบว่าประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก อยู่ในระดับมากที่สุด 4.29 สะท้อนถึงความตื่นตัวของประชาชนในพื้นที่ที่พร้อมให้ความร่วมมือและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่าการรับผลประโยชน์และการปฏิบัติการมีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าด้านอื่นๆ ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับสูงใกล้เคียงกัน ในขณะที่การประเมินผลเป็นด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมค่อนข้างต่ำกว่าด้านอื่นๆ ภาพรวมดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยที่ผ่านมา (เช่น สุชาติ พริกเล็ก และคณะ, 2565; Mamokhere & Meyer, 2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าประชาชนมักมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมโครงการและรับประโยชน์ แต่ยังคงขาดระบบสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในขั้นตอนติดตามและประเมินผลอย่างเข้มแข็ง จึงเป็นประเด็นที่หน่วยงานท้องถิ่นควรให้ความสำคัญเพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก ในด้านการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.22 ผลการวิเคราะห์ด้านนี้บ่งชี้ว่าประชาชนพร้อมมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนา ซึ่งสะท้อนถึงการเปิดกว้างและการให้โอกาสประชาชนได้เสนอแนวคิด รวมถึงร่วมวางแผนล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม ระดับความพร้อมและความสามารถในการให้ข้อเสนอแนะหรือการร่วมตัดสินใจของประชาชนในบางโครงการยังขึ้นอยู่กับระดับความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาในชุมชนแต่ละด้าน ดังที่พระมหาวิเศษ กนตธมโม (2563) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการให้ความรู้ทางกฎหมายและสิทธิแก่ประชาชน เพื่อให้สามารถใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการประเด็นปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดรับข้อเสนอแนะ ความคิดสร้างสรรค์ และบท

วิพากษ์จากประชาชน จะช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจได้ต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพลังบรร (พระครูโกศลสมาธิวัตร และคณะ, 2566) ที่ต้องการให้หน่วยงานต่างๆ ประสานงานร่วมกับประชาชน เพื่อรับฟังความคิดเห็น ตอบสนองความต้องการในชุมชนได้ตรงเป้าหมาย และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการอยู่ในระดับมากที่สุด 4.36 สะท้อนว่าประชาชนมีบทบาทในการลงมือปฏิบัติและขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในมิติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรพื้นฐาน เช่น การจัดการน้ำและระบบสุขาภิบาล การซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้โครงการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์สอดคล้องกับงานของชัยกฤต ยกพลชัยชัย และคณะ (2567) ที่ชี้ว่า เมื่อประชาชนได้ร่วมปฏิบัติจริง จะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of ownership) ในหมู่ประชาชนที่ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นวางแผนจนถึงลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มั่นคงและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการรับผลประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.37$) บ่งชี้ว่าประชาชนรับรู้และเล็งเห็นประโยชน์ที่ได้จากโครงการพัฒนาชุมชน ทั้งในมิติของการสร้างรายได้ การเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษา ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะที่ได้รับการปรับปรุงให้ตอบโจทย์ความต้องการ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมและได้รับผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมนี้ สอดคล้องกับงานของสุชาติ พริกเล็ก และคณะ (2565) ซึ่งระบุว่าประชาชนมักกระตือรือร้นเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถเห็นผลประโยชน์ได้อย่างชัดเจน ทั้งในแง่เศรษฐกิจและสังคม การสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานในท้องถิ่นให้ประชาชนได้เข้าร่วมบริหารจัดการทรัพยากรและกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วม ทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจและนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในอนาคต

ระดับการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก 4.14 ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ การที่ประชาชนยังมีระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลต่ำกว่า การรับผลประโยชน์ การปฏิบัติการ และการตัดสินใจ อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดในการติดตามผลและการรายงานความคืบหน้าของโครงการให้แก่ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และ/หรือการขาดเครื่องมือและกลไกที่เอื้อให้ประชาชนได้เข้าร่วมประเมินอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ Mamokhere และ Meyer (2022) ที่พบว่าหากไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาประเมินหรือติดตามงาน ทั้งในมิติข้อมูลและการจัดเวทีสะท้อนกลับ (feedback) ส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นความคืบหน้าหรือประโยชน์จากการนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงโครงการ จึงลดทอนแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในระยะยาว ดังนั้น การสร้างระบบติดตามและประเมินผลที่โปร่งใส พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล และนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนยิ่งขึ้น

5.2.2 ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ที่จำแนกตามปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบประเด็นสำคัญดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ พบว่าโดยภาพรวม เพศชายและเพศหญิงไม่มีความแตกต่างในระดับการมีส่วนร่วม แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีความแตกต่างเฉพาะด้านการรับผลประโยชน์ ($p < 0.05$) ซึ่งเพศหญิงมีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าเพศชาย สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ในบางบริบท เพศหญิงอาจตระหนักถึงประโยชน์จากโครงการพัฒนาชุมชนมากกว่า จึงเข้าร่วมจนเห็นผลที่เป็นรูปธรรมได้ชัดเจนกว่า (สุชาติ พริกเล็ก และคณะ, 2565) ในขณะที่ด้านการตัดสินใจและการปฏิบัติการ ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายหรือการบริหารจัดการ ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างชายกับหญิง

ปัจจัยด้านช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุต่างกันส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) โดยกลุ่มอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มอายุอื่นอย่างเด่นชัด ผลดังกล่าวอาจสะท้อนถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความต้องการมีส่วนร่วมที่ต่างกันตามวัย ทั้งนี้ กลุ่มเยาวชนหรือผู้ที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่วัยทำงานอาจยังขาดประสบการณ์หรือความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาชุมชน (พระมหาวิเศษ กนตมโม, 2563) ส่งผลให้รูปแบบการมีส่วนร่วมอาจจำกัดกว่าเมื่อเทียบกับวัยทำงานหรือผู้สูงอายุที่เข้าใจประเด็นของชุมชนดีแล้ว

ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ผลการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในทุกมิติของการมีส่วนร่วม ($p > 0.05$) แสดงให้เห็นว่า สถานภาพสมรสไม่ได้เป็นเงื่อนไขโดยตรงต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจหรือผลประโยชน์ที่แต่ละบุคคลได้รับ (พระครูโกศลสมาภิวัตร และคณะ, 2566) และอยู่ที่ระดับความสนใจในกิจกรรมชุมชน

ปัจจัยด้านระดับการศึกษา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ในเกือบทุกด้านของการมีส่วนร่วม โดยกลุ่มการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่า และมีธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมต่ำกว่ากลุ่มที่จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาวิเศษ กนตมโม (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มการศึกษา ความรู้กฎหมาย และสิทธิท้องถิ่น ช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจและกล้าตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาในท้องถิ่นมากขึ้น ประชาชนที่มีการศึกษาสูง มักมีทักษะในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ตลอดจนมีโอกาสร่วมกิจกรรมหรือประชุมได้มากกว่า

ปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในภาพรวม ($p = 0.05$) และด้านการประเมินผล ($p = 0.05$) เนื่องจากกลุ่มรายได้สูงกว่า (50,001 บาทขึ้นไป) มักมีแนวโน้มร่วมประเมินผลหรือแสดงความเห็นได้มากกว่า กลุ่มรายได้ต่ำกว่าอาจมองว่าการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่ไกลตัว หรือไม่เห็นผลกระทบเชิงรูปธรรมในทันที (Mamokhere and Meyer, 2022) จึงเข้าร่วมในระดับจำกัด

ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการมีส่วนร่วมในทุกมิติ ($p > 0.05$) แสดงว่าขนาดของครัวเรือนอาจไม่ได้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการตัดสินใจร่วมกิจกรรมพัฒนา แตกต่างจาก ศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์ และนภพร เชื้อขำ (2566) ที่พบว่าในบางพื้นที่ ครัวเรือนใหญ่มีพันธะทางครอบครัวสูง ทำให้มีเวลาและทรัพยากรเข้าร่วมกิจกรรมลดลง แต่ใน

บริบทของเทศบาลตำบลแม่ต้านอาจมีปัจจัยอื่นที่เป็นตัวกลางสำคัญมากกว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการจำแนกปัจจัยทางประชากรศาสตร์ข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า หากภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม จะเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมได้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านการเผยแพร่ความรู้เรื่องสิทธิ หน้าที่ และกระบวนการพัฒนาในระดับท้องถิ่น (พระมหาวิเศษ กนตธมโม, 2563) ตลอดจนการสร้างกลไกส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตัดสินใจ ปฏิบัติการ การรับผลประโยชน์ จนถึงการติดตามประเมินผล เพื่อให้ทุกกลุ่มสามารถเข้าใจบทบาทของตนเอง พร้อมเห็นถึงประโยชน์และความคุ้มค่าของการมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ในแง่ของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงปัจจัยสังคม-วัฒนธรรม (พระครูโกศลสมาธิวัตร และคณะ, 2566) รวมถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้เหมาะสมกับบริบทของประชาชนแต่ละกลุ่ม (ทิพย์วิมล ประเสริฐศรี และคณะ, 2564) การปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการประเมินผล ตอบกลับสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และเป็นธรรม (Mamokhere and Meyer, 2022) ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ และเกิดการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนทุกกลุ่มอย่างแท้จริง

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการสร้างระบบติดตามและประเมินผลที่โปร่งใส ให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการและเข้าร่วมการประเมินอย่างสม่ำเสมอ หรือ ใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล ติดตามผลการดำเนินงาน และแสดงความคิดเห็นได้สะดวกขึ้น

2) พัฒนาศักยภาพประชาชนในด้านการตัดสินใจ เช่น จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และกระบวนการพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่น เพื่อเพิ่มความเข้าใจและศักยภาพในการมีส่วนร่วม รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงรุก โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาต่ำหรือรายได้ต่ำ ผ่านการให้ข้อมูลเชิงปฏิบัติที่เข้าใจง่าย

3) เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วน เช่น จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญในการพัฒนาชุมชน หรือการใช้โครงสร้างพื้นฐานพลังบวร (วัด โรงเรียน บ้าน) ในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการสร้างสามัคคีและคุณธรรมในพื้นที่

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1) ขยายขอบเขตการวิจัย โดยการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทที่แตกต่าง เช่น พื้นที่ชนบท พื้นที่เขตเมือง หรือพื้นที่ชายแดน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการมีส่วนร่วม รวมไปถึงสำรวจบทบาทของปัจจัยวัฒนธรรมและประเพณีในแต่ละชุมชนที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วม

2) ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตการณ์ นอกเหนือจากการใช้แบบสอบถาม

3) ศึกษาเชิงลึกในมิติที่มีการมีส่วนร่วมน้อย เช่น วิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาเหตุที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยในด้านการประเมินผล เช่น การขาดข้อมูล การขาดแรงจูงใจ หรือการขาดโอกาส รวมไปถึง ศึกษาวิธีการเพิ่มแรงจูงใจในการประเมินผล เช่น การใช้รางวัลหรือการสร้างแรงกระตุ้นทางสังคม

4) พัฒนาตัวชี้วัดการมีส่วนร่วม โดยการออกแบบตัวชี้วัดที่ครอบคลุมและสามารถใช้วัดระดับการมีส่วนร่วมในทุกมิติ เช่น การตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล แล้วใช้ตัวชี้วัดเหล่านี้เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละโครงการพัฒนา

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2527). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2558). **คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- กรมสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. (2562). **การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). **ธรรมาภิบาลท้องถิ่นว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส**. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อบปี้.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2548). **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2523). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยกฤต ยกพลชั้นชัย, วิลาวิณย์ ซาตา, และเพ็ญมาศ สุคนธ์จิตต์. (2567). **การพัฒนาชุมชนปลอดภัยอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่เปราะบางชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี**. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์*, 19(1), 85 – 94.
- ณัฐธิดา ชุ่นเฮง. (2560). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลท่าล้อ อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์**. *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 9(1), 279 – 309.
- ทิพย์วิมล ประเสริฐศรี, นพพร แพทย์รัตน์, ทรัพย์สิริ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา และ สรวิฐ ฤทธิธรรมศักดิ์ . (2564). **การถอดบทเรียนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบ: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านปู่เต๋อ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก**. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(6), 94-108.
- ปราชญา กล้าผจญ. (2550). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2543). **ประชากรศาสตร์ สารัตถศึกษาเรื่องประชากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (ม.ป.ป.). **ประวัติความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูโกศลสมาธิวัตร, พระณัฐชนชัย กลุยาณมโม และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2566). **แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวัดวังปลัดสามัคคี จังหวัดสุรินทร์ และวัดป่าวังศิลา จังหวัดศรีสะเกษ**. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 14(1), 221 – 226.
- พระมหาวิเศษ กนตมโม. (2563). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมือง**. *วารสาร มจร. เลย์ ปริทัศน์*, 1(3), 46 – 55.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2517). **การสร้างพลังโดยขบวนการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มยุรี วัดแก้ว. (2535). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. เพชรบุรี: คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี.
- รัชนิกร เศรษฐโช. (2528). **สังคมวิทยาชนบท**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). **การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล บรรยากาศองค์การ ความผูกพันต่อองค์การ และความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.**
- วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์. (ม.ป.ป.). **ปรัชญา แนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชน**. เอกสารประกอบการสอนวิชา พช. 311 ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วุฒิชัย สายบุญจวง และสมทรง บรรจงธิดิตานต์. (2567). **การศึกษาบริบทชุมชนและการวางแผนพัฒนาชุมชนเมืองแบบมีส่วนร่วม ชุมชนทศทิศพัฒนา, หมู่ที่ 2 ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 7(1), มกราคม - มิถุนายน, 2567.**
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัท อีระฟิล์ม และไซเท็กจำกัด.
- ศุภาศิริ การิกายุจน์. (2551). **บทบาทของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.**
- ศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์ และ นภพร เชื้อขำ. (2566). **การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม: การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 290-306.**
- สนธยา พลศรี. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชาติ พริกเล็ก, ไพรัตน์ นิมาต, และเดโช แชน้ำแก้ว. (2565). **การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 9(4), 436 – 452.**
- สุภาวี กลิ่นอุบล. (2562). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- เสาวภา สินสุภา. (2566). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารการจัดการการเมืองการปกครองและท้องถิ่น, 1(1), 1 – 8.**
- Mamokhere, J. and Meyer, D.F. 2022. Including the excluded in the integrated development planning process for improved community participation. *International journal of research in business and social science*. 11(4), 286 – 299.

บรรณานุกรม (ต่อ)

UN. Department of Economic and Social Affairs. (1960). **Community development and related services**. New York: United Nations Publication.

Yamane, Taro. 1973. **Statistics an introductory analysis**. New York Harper & Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
กรณีศึกษา เทศบาล ต.แม่ต้าน อ.ท่าสองยาง จ.ตาก

เอกสารชุดนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อทำวิจัยการค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ข้อมูลและความคิดเห็นตามแบบสอบถามนี้ การตอบคำถามในแบบสอบถามครั้งนี้จะถูกนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น จึงขอความ อนุเคราะห์จากท่านได้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงของตัวท่านเอง หวังว่าคงจะได้รับความกรุณาจากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะทั่วไปเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

นายวิโรจน์ จันทริมา
 นักศึกษาปริญญาโท
 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
 คณะวิทยาการจัดการ
 สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ท่านเลือกตามความเป็นจริง

1. เพศ
☐ ชาย ☐ หญิง ☐ ไม่ระบุ
2. ช่วงอายุ
☐ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 – 40 ปี
☐ 41 – 50 ปี ☐ 51 – 60 ปี ☐ 60 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพสมรสของท่าน
☐ โสด ☐ สมรส ☐ หม้าย/อย่า/แยกกันอยู่
4. ระดับการศึกษา
☐ ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ☐ อนุปริญญา/ปวส
☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพ
☐ รับราชการ ☐ รัฐวิสาหกิจ
☐ รับจ้างทั่วไป ☐ ธุรกิจส่วนตัว
☐ เกษตรกรรม
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามต่อเดือน
☐ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ☐ 10,001 – 20,000 บาท
☐ 20,001 – 30,000 บาท ☐ 30,001 – 50,000 บาท
☐ 50,001 บาทขึ้นไป
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
☐ 1 – 2 คน ☐ 3 – 4 คน
☐ 5 – 6 คน ☐ มากกว่า 6 คนขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลแม่ต้าน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดตาก

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจในแต่ละข้อ โดยที่

5	หมายถึง	ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น มากที่สุด
4	หมายถึง	ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น มาก
3	หมายถึง	ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ปานกลาง
2	หมายถึง	ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น น้อย
1	หมายถึง	ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น น้อยที่สุด

การมีส่วนร่วมในชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
ด้านการตัดสินใจ					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่มีในชุมชนท่าน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการพัฒนาชุมชน					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนพัฒนาชุมชนประจำปีร่วมกับคณะกรรมการชุมชน					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ในชุมชนตนเอง					
5. ท่านได้ร่วมกันกับชุมชนในการตัดสินใจเลือกโครงการที่จะดำเนินการในชุมชนของท่าน					
6. ท่านเคยเข้าร่วมในการประชุมชี้แจงหรือหารือเกี่ยวกับโครงการพัฒนาในชุมชนที่อยู่					
ด้านการปฏิบัติการ					
7. ท่านได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการจัดหาหรือประสานงานเกี่ยวกับบริการสาธารณะต่างๆ ในชุมชน อย่างเช่น การจัดหาน้ำดื่มหรือการตั้งสถานที่ใช้งานร่วมกัน					
8. ท่านได้เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะหรือการจัดงานชุมชน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน					
9. ท่านเคยมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนแผนการพัฒนาชุมชน เช่น การ					

การมีส่วนร่วมในชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
ติดต่อเทศบาลหรือสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนกิจกรรม					
10. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การบริจาคหรือการจัดหาเงินทุนสำหรับกิจกรรมเหล่านั้น					
11. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือติดตามความก้าวหน้าของโครงการชุมชนที่ถูกดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เช่น การตรวจสอบความคืบหน้าของโครงการหรือการประเมินผลลัพธ์					
12. ท่านเคยเข้าร่วมหรือให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้งบประมาณในการพัฒนาชุมชน เช่น การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการต่างๆ					
13. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมดูแลและบำรุงรักษาสถานที่สาธารณะที่ได้รับการพัฒนาแล้วในชุมชน					
14. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและสภาพของพื้นที่สาธารณะในชุมชนที่พัฒนาแล้ว					
15. ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ชำรุดในชุมชน					
16. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและระบบสุขาภิบาลในชุมชนเพื่อรักษาสุขภาพของชุมชน					
ด้านการรับผลประโยชน์					
17. ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย รายได้จากตลาดชุมชน					
18. ท่านมีโอกาสเข้าร่วมขายสินค้าในตลาดชุมชนและสร้างรายได้จากการขายสินค้า					
19. ท่านได้ใช้สถานที่สาธารณะซึ่งถูกดูแลรักษาอย่างดีและให้บริการอย่างครบถ้วน เช่น สนามกีฬา					
20. ท่านได้รับผลประโยชน์จากการแบ่งรายได้หรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆในการพัฒนาชุมชน					
21. ท่านมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ในการทำงานหรือให้คำปรึกษากับคณะกรรมการชุมชน					

การมีส่วนร่วมในชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
22. ท่านได้รับประโยชน์จากการใช้โครงการพัฒนาที่ส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษาในชุมชน					
23. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ศิลปะ และประเพณีในชุมชนของท่าน					
24. ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวหรือสวนชุมชนที่พัฒนาแล้วในพื้นที่ของท่าน					
ด้านการประเมินผล					
25. ท่านได้เข้าร่วมติดตามและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการควบคุมและการดำเนินการของกิจกรรมชุมชน					
26. ท่านมีบทบาทในการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของชุมชน					
27. ท่านได้เข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมใดๆ ที่จัดโดยคณะกรรมการชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าของชุมชน					
28. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของโครงการพัฒนาหรือกิจกรรมสำคัญๆ ในชุมชน เช่น โครงการจิตอาสาหรืองานประเพณีของชุมชน					
29. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจและรายงานความคืบหน้าของแผนพัฒนาชุมชนและกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่					
30. ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่					

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะทั่วไปเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

.....

.....

.....

.....

ขอบพระคุณอย่างสูงที่สละเวลาให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

ภาคผนวก ข
ค่าความสอดคล้อง (ioc) ของแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยวิธีการ
หาค่า (index of Objective Congruence : IOC)

แบบสอบถามเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลแม่ต๋าน
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ผู้วิจัย นายวีโรจน์ จันทริมา

ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถามความเที่ยงตรง (IOC) ของเครื่องการวิจัย

1.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

2.ดร.เบญจพร พลธรรม

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

3.นายธเนศ เลิศวิสัย

รองปลัด หัวหน้ากลุ่มงานสำนักปลัดเทศบาลตำบลแม่ต๋าน อ.ท่าสองยาง จ.ตาก

คำชี้แจง แบบประเมินความเที่ยงตรง IOC ของเครื่องมือการวิจัยนี้ใช้ในการหาค่าดัชนี ความ
สอดคล้องของวัตถุประสงค์ (index of Objective Congruence : IOC) เพื่อประเมินความคิดเห็น
ของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลในการวิจัย โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความเที่ยงตรง

+1 = แน่ใจว่าคำถามมีความเหมาะสม

0 = ไม่แน่ใจว่าคำถามมีความเหมาะสมหรือไม่

-1 = แน่ใจว่าคำถามไม่มีความเหมาะสม

แบบคำนวณหาค่า IOC

ข้อ ที่	ข้อความถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	การ แปล ผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม							
1	เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ ไม่ระบุ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	ช่วงอายุ ☐ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 – 40 ปี ☐ 41 – 50 ปี ☐ 51 – 60 ปี ☐ 60 ปีขึ้นไป	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	สถานภาพสมรสของท่าน ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	ระดับการศึกษา ☐ ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ☐ อนุปริญญา/ปวส ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	อาชีพ ☐ รับราชการ ☐ รัฐวิสาหกิจ ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ เกษตรกรรม ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อ ที่	ข้อความคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	การ แปล ผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
6	รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามต่อเดือน ☐ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ☐ 10,001 – 20,000 บาท ☐ 20,001 – 30,000 บาท ☐ 30,001 – 50,000 บาท ☐ 50,001 บาทขึ้นไป	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
7	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ☐ 1 – 2 คน ☐ 3 – 4 คน ☐ 5 – 6 คน ☐ มากกว่า 6 คนขึ้นไป	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ส่วนที่ 2 การร่วมกันปฏิบัติตามแผนในการพัฒนาชุมชน							
ด้านการตัดสินใจ							
1	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่มีในชุมชนท่าน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการพัฒนาชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนพัฒนาชุมชนประจำปีร่วมกับคณะกรรมการชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ในชุมชนตนเอง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	ท่านได้ร่วมกันกับชุมชนในการตัดสินใจเลือกโครงการที่จะดำเนินการในชุมชนของท่าน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6	ท่านเคยเข้าร่วมในการประชุมชี้แจงหรือหารือเกี่ยวกับโครงการพัฒนาในชุมชนที่อยู่	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านการปฏิบัติการ							
7	ท่านได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการจัดหาหรือประสานงานเกี่ยวกับบริการสาธารณะต่างๆ ในชุมชน อย่างเช่น การจัดหาน้ำดื่มหรือการตั้งสถานที่ใช้งานร่วมกัน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อ ที่	ข้อความคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	การ แปล ผล
		คน ที่ 1	คน ที่ 2	คน ที่ 3			
8	ท่านได้เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะหรือการจัดงานชุมชนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
9	ท่านเคยมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนแผนการพัฒนาชุมชน เช่น การติดต่อเทศบาลหรือสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
10	ท่านเคยมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การบริจาคหรือการจัดหาเงินทุนสำหรับกิจกรรมเหล่านั้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
11	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือติดตามความก้าวหน้าของโครงการชุมชนที่ถูกดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เช่น การตรวจสอบความคืบหน้าของโครงการหรือการประเมินผลลัพธ์	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
12	ท่านเคยเข้าร่วมหรือให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้งบประมาณในการพัฒนาชุมชน เช่น การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการต่างๆ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
13	ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมดูแลและบำรุงรักษาสถานที่สาธารณะที่ได้รับการพัฒนาแล้วในชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
14	ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและสภาพของพื้นที่สาธารณะในชุมชนที่พัฒนาแล้ว	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
15	ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ชำรุดในชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
16	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและระบบสุขาภิบาลในชุมชนเพื่อรักษาสุขภาพของชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อ ที่	ข้อความคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	การ แปล ผล
		คน ที่ 1	คน ที่ 2	คน ที่ 3			
ด้านการรับผลประโยชน์							
17	ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย รายได้จากตลาดชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
18	ท่านมีโอกาสเข้าร่วมขายสินค้าในตลาดชุมชน และสร้างรายได้จากการขายสินค้า	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
19	ท่านได้ใช้สถานที่สาธารณะซึ่งถูกดูแลรักษาอย่างดี และให้บริการอย่างครบถ้วน เช่น สนามกีฬา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
20	ท่านได้รับผลประโยชน์จากการแบ่งรายได้หรือเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆในการพัฒนาชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
21	ท่านมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ในการทำงานหรือให้คำปรึกษากับคณะกรรมการชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
22	ท่านได้รับประโยชน์จากการใช้โครงการพัฒนาที่ส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษาในชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
23	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ศิลปะ และประเพณีในชุมชนของท่าน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
24	ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวหรือสวนชุมชนที่พัฒนาแล้วในพื้นที่ของท่าน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านการประเมินผล							
25	ท่านได้เข้าร่วมติดตามและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการควบคุมและการดำเนินการของกิจกรรมชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
26	ท่านมีบทบาทในการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
27	ท่านได้เข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมใดๆ ที่จัดโดยคณะกรรมการชุมชนเพื่อติดตามความก้าวหน้าของชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อ ที่	ข้อความคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	การ แปล ผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
28	ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของโครงการพัฒนาหรือกิจกรรมสำคัญๆ ในชุมชน เช่น โครงการจิตอาสาหรืองานประเพณีของชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
29	ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจและรายงานความคืบหน้าของแผนพัฒนาชุมชนและกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
30	ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการชุมชนต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะทั่วไปเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน							
1	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะทั่วไปเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

เกณฑ์การให้คะแนนในระบบ IOC

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจข้อความวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อความวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ค่า IOC = 1.00 เลือกใช้

ค่า IOC = 0.5 – 0.99 พิจารณาปรับปรุงเนื้อหา

ค่า IOC = ต่ำกว่า 0.5 ให้ตัดทิ้ง

ภาคผนวก ค
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

1.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
2.ดร.เบญจ์ พรพลธรรม	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
3.นายธเนศ เลิศวิสัย	รองปลัด
หัวหน้ากลุ่มงานสำนักปลัดเทศบาลตำบลแม่ต๋่าน
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ประวัติผู้วิจัย

- 1.ชื่อ-นามสกุล นายรวีโรจน์ จันทริมา
Mr.Raweerot Jantrima
- 2.วัน/เดือน/ปีเกิด 30 พฤศจิกายน 2517
- 3.ที่อยู่ปัจจุบัน 73/2 หมู่ 1 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
โทร 08-8420-9117
- 4.การทำงานในปัจจุบัน ประธานสภาเทศบาลตำบลแม่ต๋าน
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
- 5.ที่อยู่ทำงาน 333 หมู่ 2 ตำบลแม่ต๋าน
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
- 6.ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบรปือ มหาสารคาม
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบรปือ มหาสารคาม
พ.ศ. 2552	อนุปริญญา ศิลปศาสตร สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนตาก
พ.ศ. 2559	ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา วิทยาการจัดการเอก การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช